

Le texte grec des récits utiles à l'âme d'Anastase (le Sinaïte)

Publié par

F. Nau

I. Les récits. — Nous publions ici dix huit récits, numérotés de XLII à LIX à la suite des récits du moine Anastase ¹. Les dix premiers (XLII à LI) ont été *composés et écrits* par Anastase *μoναχὸς καὶ ταπεινὸς ἐλάχιστος*. Comme ces récits se terminent sans aucun *desinit* nous avons encore ajouté le suivant (LII) qui porte le titre *περὶ τῆς ἀγίας προσφορᾶς* ² et un autre très voisin (LIII) qui précède d'ailleurs, dans le ms. 1596, un autre récit d'Anastase (LIV). Il est donc possible, mais non certain, que les récits LII et LIII soient du même auteur que les premiers. — Le chapitre LIV figure, à notre connaissance, dans cinq manuscrits, deux l'attribuent à Anastase du saint Sinaï, deux à Anastase patriarche d'Antioche et le cinquième ne porte aucune attribution. — Les trois chapitres LV-LVII sont *des récits* " d'Anastase du mont Sinaï „ rédigés par un auteur anonyme. Le dernier se trouve dans Moschus. — Enfin nous publions en appendice deux récits que nous n'avons aucune raison d'attribuer à Anastase (ch. LVIII et LIX) mais qui concernent aussi Jérusalem et l'Eglise de la Résurrection comme trois des récits précédents (ch. XLIII, XLIV, XLVI) et dont le dernier a d'ailleurs grande importance à cause des détails inédits qu'il nous donne sur Amos, patriarche de Jérusalem. Celui ci après avoir été moine serait devenu leur ennemi, il aurait revêtu un porc de l'habit d'un moine pécheur, aurait élevé, en pénitence de cet acte, une Eglise à S. Jean le Baptiste en dehors de Jérusalem, en face de l'Eglise de S. Etienne

¹ Cf. *Oriens Christianus*, 1902, pp. 58-89.

² Ce titre pourrait très bien n'être qu'un sous titre comme en portent les chapitres LIV, LV et LVI, qui sont cependant attribués expressément à Anastase.

au levant, et n'en aurait pas moins été rayé, après sa mort, des dyptiques de l'Eglise de la Résurrection.

II. **Les manuscrits.**—1° Le ms. grec de Paris 1596¹ du XIe siècle renferme les récits XLII à LIV (pp. 381-397 et 409-412) et enfin les chapitres LVIII et LIX de l'appendice (pp. 497-498 et 552-553). Ce ms. est une compilation de l'*historia Monachorum*, de l'histoire Lausiaque² des *apophthegmata Patrum* alphabétiques³ ou en chapitres et du *Pratum spirituale*⁴ complété par d'autres récits postérieurs⁵.

2°. Le ms. de Londres, *Brit. Mus. Add. 28, 270*, daté de 1111, renferme les chapitres LV, LVI, XLIX, LIV et LVII (fol. 85-90). Ce ms. renferme d'abord les histoires de Théodora et de Théophile (fol. 1-25) publiées d'après lui⁶, puis (fol. 28) ἀρχὴ συνθεῖς τὸ νέον παραδείσιν (sic); c'est dans ce νέον παραδείσιν (fol. 28-92)⁷ que se trouvent les chapitres (fol. 85-90) publiés ci-dessous. Viennent ensuite à partir du fol. 92 des extraits "du pré de S. Sophrone"; etc.

3°. Enfin le chap. LIV se trouve en outre dans les mss. de Coislin 238, fol. 181; 283, fol. 253 et dans le ms. d'Oxford Bibl. Bodl. *Barocc.* 185, fol. 3.

III. **L'auteur.** — 1°. Anastase μοναχὸς ταπεινὸς ἐλάχιστος (chap. XLII à LI) se trouva au monastère τοῦ Ῥαέτων à douze milles de Damas (ch. XLIII); à Jérusalem, sans doute après l'an-

¹ Ce ms. est en général très bien écrit, mais certains mots sont illisibles à cause de l'usure du parchemin ou bien parce que l'encre a disparu. Mr. Le-bégue, chef des travaux paléographiques à l'école des Hautes Études, a bien voulu lire les épreuves du présent travail. Les mots restitués sont donnés entre crochets.

² Cf. Preuschen, *Palladius und Rufinus*, Giessen 1897, p. 144-145.

³ Nous avons constaté que tous les *Apoph.* alphabétiques de ce ms. se trouvent dans l'édition de Cotelier. Cf. Migne *P. G.* t. LXV.

⁴ On trouve en trois endroits différents du ms. des chapitres du *Pratum spirituale* (cf. pp. 355-360; 524-541; 562-603).

⁵ Nous avons rédigé une analyse de ce ms. qui a paru dans la *Revue de l'orient chrétien* 1902, p. 604-617 et 1903, p. 91-100. Comme nous ne pouvons, pour l'instant, publier les intéressantes anecdotes inédites qu'il renferme, nous avons signalé ce sujet à Mr. Clugnet qui en tirera parti.

⁶ *Analecta Byzantino-Russica*, Petropoli, 1891.

⁷ On y trouve d'abord le chapitre 195 de Moschus sur Ἀεόντιος d'Apamée (fol. 28), puis une rédaction toute différente du chap. 105 (fol. 30), puis le chapitre 207 (fol. 31), puis une histoire sur Raithou qui ne figure pas dans Moschus etc.

née 634 (ch. XLVI-XLVII), au Caire avant l'année 638 (ch. XLVIII), enfin à Amathonte où il fut le commensal et l'aide de Jean, évêque de cette ville "après la première et la seconde prise de l'île", c'est à dire après 648 (ch. XLIX et LI). On peut supposer que les invasions des Perses et des Arabes l'obligèrent à changer plusieurs fois de domicile. D'ailleurs il retourna plus tard en Syrie: longtemps après l'invasion des Sarrasins, il vit à *Καρσατάς*, près de Damas, l'image miraculeuse de Saint Théodore (ch. XLIV). Enfin il semble avoir demeuré au Sinaï (ch. XLV). D'ailleurs ce n'était pas un simple moine, car il se fit remettre une parcelle d'une hostie miraculeuse, avec laquelle il opéra lui-même un prodige à Jérusalem (ch. XLIII) et il possédait encore une parcelle de la vraie croix enchâssée dans une croix d'argent que portait son disciple (ch. XLV). — Ses récits, et en cela ils diffèrent de ceux du premier Anastase, ont tous une tendance apologétique bien marquée, ils prouvent la présence réelle et l'indépendance des effets des sacrements vis-à-vis du prêtre (ch. XLIII, XLIX, L, LI), la puissance des images (ch. XLIV) et celle des lieux saints et de la croix (ch. XLV, XLVI, XLVIII). — Il semble donc bien que l'on peut songer à rapprocher cet auteur d'Anastase le Sinaïte qui, dans l'Hodegos, s'appelle aussi *ἐλάχιστος μοναχός* ¹.

2°. Cette identification devient très probable si nous remarquons que le ms. de Londres *Add. 28270* attribue explicitement à Anastase le Sinaïte des chapitres ² qui enferment l'un des chapitres précédents ³ et dont le contenu est analogue à celui des chapitres précédents. Les chapitres LV et LVI en effet, qui sont attribués explicitement à Anastase "du mont Sinaï", ⁴ traitent de la puissance du prêtre, qui a un ange à ses ordres lorsqu'il confère le baptême, et de l'indépendance des effets du sacrement vis-à-vis du prêtre, exactement comme les chapitres XLIX, LI et XLIII. Il nous semble donc fort probable pour l'instant que les chapitres XLII-LI et LIV-LVI ont été écrits ou racontés par un même homme, par Anastase le Sinaïte, dans la seconde moitié du VIIe siècle.

¹ Cf. Migne *P. G.* t. LXXXIX, col. 9.

² Les chapitres LV, LVI, LIV, LVII.

³ Le chap. XLIX, qui figure dans le ms. de Londres au fol. 86vo entre les chapitres LVI et LIV, attribués tous deux à Anastase « du Mont Sinaï ».

⁴ Il est appelé *ὁ ὅσιος καὶ σημειοφόρος πατήρ ἡμῶν* (ch. LV), et *ὁσιος καὶ μέγας ἐν ἀσκηταῖς* (ch. LVI).

Les mss. de Munich 226 et 255 renferment aussi des écrits ou des récits

IV. **Anastase et Moschus.** — Il nous reste à nous occuper du chapitre LVII consacré au pape St. Grégoire, attribué à Anastase dans le ms. 28270, publié d'ailleurs dans le *Pratum spirituale* de Moschus ¹ et traduit dans la vie de S. Grégoire écrite par le diacre Jean après 872 ². Nous ferons remarquer seulement que le présent texte l'emporte sur le texte imprimé de Moschus, car le dernier omet deux phrases et en modifie peu avantageusement une troisième, comme nous le noterons plus tard; de plus le sujet (un moine qui ne peut aller au ciel avant d'avoir été délié après sa mort d'une censure ecclésiastique) est tout à fait analogue au sujet du chap. LIV que tous les mss. attribuent à Anastase. Nous croyons donc possible qu'il ait été introduit postérieurement dans le *Pratum* de Moschus ³. Toutefois nous ne voyons aucun inconvénient à ce

d'Anastase le sinaïte, qui nous paraissent, d'après leur titre, être étroitement apparentés avec nos chapitres XLII à LI. Nous pouvons donc en tirer une double conclusion 1° que notre auteur est Anastase le Sinaïte et 2° qu'Anastase le Sinaïte dont les écrits figurent dans les mss. de Munich écrivait dans la seconde moitié du VIIe siècle. On trouve en effet (*Codices Bibl. Bavar.* t. II, p. 484): 'Αναστασίου μοναχοῦ τοῦ Σινᾶ ὅρους λόγος κάλλιστος καὶ ψυχοφελὴς περὶ τῶν ἀποικομένων ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ περὶ τῶν ἁγίων λειτουργιῶν. — Τοῦ αὐτοῦ Ἀναστασίου μοναχοῦ λόγος περὶ τῶν ἀποικομένων ἀδελφῶν ἡμῶν δεικνύων, ὅτι πάνυ ἐστὶ καλὸν καὶ ὠφέλιμον καὶ θεῶν εὐάρεστον τὸ ἀποιεῖν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ μάλιστα αἱ θεῖαι καὶ μυστικαὶ λειτουργεῖαι αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι ἐν ταῖς ἀγιοτάταις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις. — Les locutions qui figurent dans ces titres se retrouvent dans nos récits.

Il faut encore remarquer que notre Anastase « du Mont Sinaï » cite « l'histoire ecclésiastique de Philon le philosophe » (chap. LIV) comme Anastase le Sinaïte cite Philon le philosophe (*Migne P. G.* t. LXXXIX col. 961). Il doit donc s'agir du même Anastase dans les deux cas. Notons aussi que ce Philon le philosophe qui a écrit « une histoire ecclésiastique » est sans doute distinct de Philon le juif et c'est à tort qu'on les identifie. Cf. Harnack *Altchr. Lit.* p. 859-860,

¹ Moschus ch. 192. Cf. *Migne P. G.* t. LXXXVII, pars tertia, col. 3071.

² Cf. *Migne P. L.* t. LXXV col. 106 et 39.

³ Il est à remarquer que les chapitres LV, LVI, LVII commencent tous trois comme les récits de Moschus: « (Anastase) nous racontait ». Les deux premiers au moins, qui ne sont encore attribués nulle part à Moschus croyons-nous, nous montrent donc qu'il existait au VIIe siècle un autre auteur inconnu jusqu'ici, qui s'exerçait dans le même genre que lui et dont certains récits ont pu être insérés postérieurement dans la *Pratum spirituale*. Si d'autre part on attribue à Moschus tout le *νέον παράδεισον*, nous arrivons du moins à cette conclusion que beaucoup de récits de Moschus sont inédits ou mal publiés. — Nous croyons cependant plus probable que plusieurs collections ont été mises sous son nom.

que l'on écrive que ce récit est de Moschus et a été attribué postérieurement à Anastase, cela ne nous empêcherait pas de croire que la critique historique et textuelle des récits qui composent actuellement le *Pratum spirituale* est encore à faire. Les premiers éditeurs nous ont rendu l'immense service de publier un manuscrit, puis des compléments à ce manuscrit, il reste à dépouiller tous les mss. pour constituer le meilleur texte et rendre à chacun, autant que possible, ce qui lui est dû ¹.

Pour ne pas trop allonger cette publication nous n'avons pas reproduit le texte grec de quelques récits résumés jadis suffisamment ², nous nous bornerons à ajouter qu'*Αἰλίσσιος* n'est pas un nom d'homme, comme l'avait supposé Mr Ebers ³, mais un nom de peuple, par exemple des habitants d'Aila ⁴, car un manuscrit de Londres *Burney 50*, deuxième partie, fol. 144 v° contient un récit qui commence de la manière suivante: *Ἰωσήφ τις ὀνόματι, τὸ γένος Αἰλίσσιος* ⁵.

Paris 2 Décembre 1902.

¹ Nous publions ci-dessous un récit sur Amos (ch. LIX) qui ne figure pas dans Moschus; par contre le chapitre 149 de Moschus, où il est question d'Amos, figure textuellement dans le ms. 1596, page 589, à cette différence capitale près que le nom propre *Ἀμώς* est remplacé par *Ἡλία*: *Κατελθόντος τοῦ ἀββᾶ Ἡλίας εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ χειροτονηθέντος πατριάρχου, ἀνῆλθον πάντες οἱ ἡγούμενοι....* Si cette leçon était la bonne, ce récit, loin de fournir une donnée chronologique dans la vie de Moschus, ne pourrait pas être de lui, car Elie fut nommé patriarche en 493, un siècle avant Moschus....

² Cf. *Les récits inédits du moine Anastase*, Paris 1902, pp. 60-67. Les récits omis ici comprennent des miracles opérés à Constantinople sous Justinien (cf. Evagrius IV, 36), dans l'Eglise de S. Thomas, chez Amantios, la huitième année de Constantin (Pogonat) près de la demeure de Jean le scholastique dans l'Eglise de St. Julien près de Perdicos, des anecdotes relatives au jeûne (non de la semaine sainte comme je l'ai noté à tort, mais du Mercredi et du Vendredi) au mont Sinaï, au monastère de Σέρδος et par suite de Barsanuphios qui était situé d'après ce récit à Θαυθα (Thabatha) même, enfin à Isaïe et à son disciple Pierre.

³ *Durch Gosen zum Sinaï*, Leipzig 1881.

⁴ Nous avons déjà fait cette hypothèse. (Cf. *Les récits inédits* p. 64).

⁵ Ajoutons que le chapitre LVIII, traduit en syriaque a été publié par le R. P. Bedjan *Paradisus Patrum*, Paris 1897, p. 896, et que nous avons trouvé dans le ms. de Londres Burney 50, t. II, daté de 1362, aux folios 50, 57, 139, 140, 143 les chapitres suivants du premier Anastase, sans nom d'auteur: I, II, III, IV, V, XL, XXIII, XXIV, XXV, XXVI, XXIX, XXXVIII.

Ἀναστασίου μοναχοῦ ¹ καὶ ταπεινοῦ ἐλαχίστου διηγήματα
ψυχωφελῇ καὶ στηρικτικὰ γενόμενα ἐν διαφόροις τόποις, ἐπὶ τῶν
ἡμετέρων χρόνων.

XLII.

Τὰς εὐλάλους τῶν ὀρνίθων ζηλώσας χελιδόνας, καὶ τὰς φι-
5 λάνους σκοπήσας τῶν φιλοτέκνων τρυγόνων, ὅκνον ἀποθέμενος
ἅπαντα μελισσουργῶ πόθῳ, ἐπὶ τόνδε σπουδῇ προσώρμησα τὸν
δρόμον. Διηγείρε με χελιδὼν ὀρθρινὰ κελαδούσα τοῖς ἰδίῳις νεοτ-
τοῖς, ἀνέστησέ με καὶ ἡ τρυγὼν περιπετομένη τὴν καλιὰν ἡδυ-
μελέσι φωναῖς καὶ θέλγουσα τῶν γόνων τὰς ἀκοάς. Παρώτρυνέ
10 με ὁ τῆς ἐκκλησίας πόθος καὶ ἡ τοῦ καλοῦ ποιμένος στοργή,
τῇ σύριγγι καὶ τῷ καλάμῳ ἄδοντος καὶ ἡδύβρωτον ποιοῦντος
τὴν χλόην τῷ ποιμνίῳ· οὐ γὰρ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος,
ὥς φησὶν ὁ οὐράνιος ἄρτος γενόμενος ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ
ρήματι καὶ ἀγαθῷ διηγήματι λαλουμένῳ διὰ στόματος θεοῦ ².
15 Ἐνθα γὰρ λιμὸς ποιμνίοις τοῦ ἀκοῦσαι λόγον κυρίου· ἐκεῖ, ὡς
ἀληθῶς, ἐξέλιπον ἀπὸ βρώσεως πρόβατα. Διηγήματα γὰρ ἀγαθὰ
ἐκκλησίαν θεοῦ φαιδρύνει, πρὸς θεογνωσίαν κρατύνει, τὰς ψυχὰς
πρὸς θεοῦ (sic) διεγείρει, ἀπὸ πλάνης ἐπιστρέφει, τοὺς ῥαθύμους
ἐξυπνίζει, τοὺς σαλευομένους στηρίζει, τοὺς σκανδαλιζομένους
20 πληροφορεῖ, τοὺς σκληροκαρδίους κατανύσσει, τοὺς ἀφελεῖς φω-
τίζει. Καὶ μαρτυρεῖ τοῦτο πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος ὠφέλιμος
ὑπάρχουσα ³, ἐξ ὧν τυγχάνουσι καὶ αἱ παρακείμεναι διηγήσεις,
ὧν ἡ ἀκρόασις ὄντως ζωὴ αἰώνιος ἐστίν.

XLIII.

Στυλῖτης τίς ἐστι Χριστοῦ δοῦλος ἀπὸ μιλίων δώδεκα Δα-
25 μασκοῦ, καὶ τις προσελθὼν ἐσκανδάλισεν εἰς τινὰ πρεσβύτερον

¹ Cod. graecus 1596 p. 381-395.

² Cf. Matth. IV, 4.

³ Cf. II Tim. III, 16.

τῆς πόλεως εἰπὼν αὐτῷ ὅτι ὁ δεῖνα ὁ πρεσβύτερος παρεξέρχεται εἰς τὸ σωματικὸν ἁμάρτημα· Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας, μνημοσύνων γενομένων ἐν τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ τοῦ ῥαέτων ἐξῆλθον ἐκεῖσε πλείστοι τῶν οἰκητόρων Δαμασκοῦ, ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ πρεσβύτερος ὁ λοιδορηθεὶς πρὸς τὸν ὀσιώτατον στυλίτην, καὶ ὡς πρεσβύτερος 5 ὢν τῆς μητροπόλεως, (p. 382) ἦν γὰρ καὶ τῶν πρώτων ἐν βαθμῷ, προστήνεγκεν αὐτὸς τὴν ἁγίαν προσφοράν. Καὶ καθὼς ἐστὶν ἡ κατὰστασις, προσφωνήσαντος τοῦ διακόνου εἰς τὸ κοινωνικὸν καὶ εἰπόντος· οἱ πρεσβύτεροι προσέλθατε, ἐχάλασεν ὁ στυλίτης εἰς τὸ μαλάκιον τὸ ἅγιον αὐτοῦ ποτήριον ὅπερ ἄνω ἐκέκτητο, καὶ ἔστει- 10 λαν αὐτῷ εἰς αὐτὸ ἁγίαν μερίδα μετὰ καὶ τοῦ τιμίου αἵματος. Ἐλκύσας οὖν ἄνω τὴν ἁγίαν μετάληψιν, κρατῶν τὸ ἅγιον ποτήριον καὶ τὸ κογχλιάριον, διεκρίνετο μεταλαβεῖν διὰ τὴν λοιδορίαν ἣν ἤκουτε περὶ τοῦ προσενέγκαντος πρεσβυτέρου. Καὶ ἀνθρώπινόν τι παθὼν ὁ ὅσιος εἰς ἑαυτὸν διηπόρει καὶ ἔλεγεν· ἄρα 15 ἡγιάσται ἡ παροῦσα μετάληψις; ἄρα ἐπεφοίτησεν εἰς αὐτὴν πνεῦμα ἅγιον ἢ ἐκώλυσε τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἢ ἁμαρτία τοῦ προσενέγκαντος; ἄρα ὤφελον μεταλαβεῖν παρ' αὐτοῖς σκανδαλισθεὶς εἰς τὸν προσενέγκαντα ἢ καταλεῖψαι αὐτήν;

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα λογιζομένου ἄνω καθ' ἑαυτὸν τοῦ 20 στυλίτου, ὁ θεός, ὁ αἰεὶ πληροφόρων τοὺς δούλους αὐτοῦ, ἐποίησε φρικωδεστάτην οἰκονομίαν πρὸς τὴν τοῦ ὀσίου πληροφορίαν, μᾶλλον δὲ πρὸς πάσης ψυχῆς χριστιανῆς στηριγμὸν καὶ σωτηρίαν. Μελιζόντων γὰρ τῶν κληρικῶν ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης πρὸ τῆς μεταλήψεως τοῦ λαοῦ τοῦ παναγίου σώματος, ἀπεκυλίσθη μία 25 μερίς ἀπὸ τοῦ δίσκου. Καὶ κατήλθεν εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, καὶ ἐταρκώθη θεωρούντων πάντων τῶν κυκλούντων τὸ ἅγιον θυσιαστήριον. Ὁ δὲ προσενέγκας πρεσβύτερος θαμβηθεὶς ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θεάματι, ἐδοκίμασε τῷ ἐνὶ δακτύλῳ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ψηλαφῆσαι καὶ ἅψασθαι τῆς αὐτῆς ἁγίας μερίδος. Καὶ ὡς μόνον 30 ἤψατο αὐτῆς, ἐκόλλησεν ὥσπερ ζῶσα σὰρξ νεοσφαγῆς ἐν τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ, ὥστε καὶ κουρίσαντος αὐτοῦ τὸν δάκτυλον, συνεκρεμάσθη ἡ ἁγία μερίς προσκεκολλημένη ἐν τῷ ἐνὶ δακτύλῳ. Καὶ ἔσταξεν αἷμα ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ σταγόνας τρεῖς, ὥστε

πληρωθῆναι καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον ἅπλωμα τοῦ θυ-
σιαστηρίου, καὶ φθάσαι ἕως τοῦ μαρμάρου τὰς ἀχράντους στα-
γόνας (p. 383) τοῦ [θεοσήμου] ἐκείνου καὶ παναγίου αἵματος.
Τότε οἱ παρόντες ἅπαντες τὸ κύριε ἐλέησον ἔκραζον, καὶ ἐξελ-
5 θόντες ἔκραζον πρὸς τὸν στυλίτην λέγοντες τὴν γενομένην θαυ-
ματουργίαν. ὁ δὲ ἀκούσας [φόβῳ καὶ] τρόμῳ μετέλαβε τὴν πεμφ-
θεῖσαν ἐν τῷ κειμηλίῳ αὐτοῦ μερίδα ἐξομολογούμενος πᾶσι, τὴν
ἑαυτοῦ δυσπιστίαν καὶ λέγων ὅτι δι' αὐτὴν ὁ θεὸς τὸ παρὸν ση-
μεῖον ἐποίησε. Τότε λαβόντες εἰς μικρὸν ποτήριον ὑέλινον τὴν
10 σαρκωθεῖσαν ἁγίαν μερίδα κ. ἄνω πρὸς αὐτὸν ἐν
τῷ στύλῳ. Τοῦτου τοῦ φοβεροῦ καὶ παραδόξου σημείου πάρεστι
μάρτυρες νῦν, πλείους πεντακοσίων ἀνδρῶν ἱερέων τε καὶ μονα-
ζόντων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν [πολιτῶν] καὶ ἐγχωρίων. Μαρτυ-
ροῦσι καὶ τὰ ἅπλωματα τῆς ἁγίας τραπέζης, ἔτι τὸν τύπον
15 ἔχοντα τῶν ἁγίων ἐκείνων τοῦ ἀχράντου αἵματος ῥανίδων.
Μαρτυρεῖ καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ δοῦλος ὁ ὅσιος στυλίτης. Μετὰ δὲ
πάντων, μαρτυρῶ καὶ γὼ ὁ ἐλάχιστος καὶ ἀνάξιος, ἀξιωθείς καὶ
ιδεῖν καὶ προσκυνῆσαι, καὶ μερίδα λαβεῖν καὶ ἔχειν τῆς αὐτῆς
θεοσάρχου μερίδος, καὶ ἔργοις πιστωθῆναι περὶ τῆς τοιαύτης θεϊ-
20 κῆς θαυματουργίας.

Καταλαβόντος γάρ μου τῷ Ἱεροσόλυμα μετὰ τοῦ τοιούτου
θείου καὶ ἀτιμήτου μαργαρίτου, συνέβη τινὰ τῶν ἐμοὶ προσφι-
λεστάτων εὐγενῶν παῖδα ἐάζοντα ὑπὸ δαίμονος κατὰ θεοῦ συγ-
χώρησιν ἐνεργηθῆναι, Γεώργιον τοῦνομα. Ὡς γοῦν τοῦτον ἀκῆ-
25 κοα ἐν τῇ ἁγίᾳ προσίασι προσφυγόντα, λαβὼν τὴν ἁγίαν
μερίδα, καὶ καλῶς ἐν [τῷ ληναρίῳ] πίστει βεβαίῳ καὶ ἀδι-
στάκτῳ. [Περ]ιέθηκα τὸ τοιοῦτον φυλακτήριον περὶ τὸν τράχηλον
τοῦ παιδός, ἥδη ὀκτωκαίδεκα ἔτους ὑπάρχοντος. Καὶ παρελ-
θουσῶν [ὥρων δὲ καὶ] ἡμερῶν, φαίνεται κατ' ὄναρ ἡ δέσποινα
30 ἡμῶν ἡ ἁγία [θεοτόκος] τινὶ γυναικὶ εὐλαβεστάτῃ χήρᾳ, καὶ
λέγει αὐτῇ· Ἀπελθε καὶ εἰσελθε τὸν οἶκον τοῦ παιδός, ὅτι ἰάθη
ὁ Γεώργιος ἀπὸ τοῦ δαίμονος. [Ἡ] δὲ γραῦς ἠρώτησε τὴν πορ-
φυροφόρον λέγουσα· Πόθεν ἰάσθη ὁ παῖς; Ἡ δὲ εἶπε πρὸς
αὐτήν. Διὰ τοῦ σήματος (p. 384) τῆς μερίδος τῆς δεθείσης ἐπὶ

τὸν τράχηλον αὐτοῦ. Διυπνισθεῖτα οὖν φόβῳ ἔρχεται ἐν τῇ ἁγίᾳ
 Σιών καὶ διηγεῖται τῇ μητρὶ τῶν παιδίων καὶ αὐτοῖς. Τρεῖς γὰρ
 ὑπάρχουσιν εὐλαβέστατοι ἀδελφοὶ οἱ τὴν ὀπτασίαν ἐθεάσαντο.
 Οἱ δὲ πιστεύσαντες καὶ πληροφορηθέντες ἀληθῆ εἶναι τὰ ὁρα-
 θέντα τῇ γυναικί, ἐποίησαν σύναξιν καὶ ἔρριψαν τὸν παῖδα ἐπὶ 5
 πρόσωπον εἰσερχομένων τῶν ἁγίων μυστηρίων, καὶ παρερχομένων
 αὐτῶν ἐπάνω αὐτοῦ, θεωρεῖ ὁ παῖς ὄφιν μαῦρον τέλειον ἐξελθόντα
 ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ αὐτοῦ, καὶ ἀναχωρήσαντα ἀπ' αὐτοῦ
 καὶ διωχθέντα, καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. Καὶ
 πάρεστιν ἐν Ἱεροσολύμοις ὑγιῆς, κηρύττων πᾶσι τὰ θαυμάσια 10
 τοῦ παναγίου σώματος τῆς σαρκωθείτης μερίδος τοῦ σωτῆρος
 ἡμῶν καὶ μεγάλου θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα
 καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

XLIV.

Ἀπὸ τεσσάρων σήμειων Δαμασκοῦ, χωρίον ἐστὶ τὸ λεγόμενον
 Καρσατάς, ἐν ᾧ χωρίῳ ναὸς ἐστὶ τοῦ καλλινίκου μάρτυρος Θεο- 15
 δώρου. Ἐν τούτῳ τῷ ναῷ εἰσελθόντες Σαρακηνοὶ κατώκησαν,
 πάντα ῥύπον καὶ ἀκαθαρσίαν, ἐκ τε γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ
 ἀλόγων ποιήσαντες. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν, καθεζομένων πλειό-
 νων αὐτῶν καὶ συντυγχανόντων, ἔρριψεν εἰς ἐξ αὐτῶν σαγίταν
 κατὰ τῆς εἰκόνος τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, καὶ ἔκρουσεν εἰς τὸν δεξιὸν 20
 ὦμον τῆς εἰκόνος. Καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ κατῆλθεν ἕως τῶν
 ποδῶν τῆς εἰκόνος, πάντων τῶν Σαρακηνῶν θεωρούντων τὸ γε-
 νόμενον σημεῖον, καὶ τὴν σαγίταν πεπηγμένην εἰς τὸν ὦμον τῆς
 εἰκόνος, καὶ τὸ αἷμα κατερχόμενον. Καὶ μὴν τοιοῦτον παράδοξον
 σημεῖον θεασάμενοι, οὐκ ἦλθον εἰς συναίσθησιν, οὐ μετενόησεν ὁ 25
 τὴν σαγίταν ῥίψας, οὐ κατέκραζεν αὐτόν τις ἐξ αὐτῶν, οὐκ
 ἀνεχώρησαν τοῦ ναοῦ, οὐκ ἐπαύσαντο ῥυποῦντες αὐτόν. Μέντοιγε
 τὴν ἐσχάτην δέδωκαν τιμωρίαν, εἰκοσιτέσσαρες γὰρ ὑπῆρχον οἱ
 κατοικοῦντες ἐν τῷ ναῷ ἐξ αὐτῶν, ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἅπαντες
 αὐτῶν πικρῷ θανάτῳ ἐξηλείφθησαν (p. 385) μηδενὸς ἄλλου τότε 30
 τελευτήσαντος ἐν τῷ τοιούτῳ χωρίῳ, εἰ μὴ αὐτῶν μόνων τῶν
 κατοικούντων ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ναῷ. Αὕτη δὲ ἡ εἰκὼν

ἡ τοξευθεῖσα ἔτι περίεστιν ἔχουσα καὶ τὴν πληγὴν τῆς σαγί-
 τας, καὶ τὸν τύπον τοῦ αἵματος, πολλοὶ δὲ ἄνδρες ζῶσι τῶν
 θεασαμένων καὶ εὐρεθέντων ὅτε τὸ παράδοξον τοῦτο γέγονεν ¹.
 καὶ γὰρ δὲ τὴν τοιαύτην εἰκόνα ὡς θεασάμενος καὶ ἀσπασάμενος,
 5 ἅπερ ἐώρακα ἔγραψα.

XLV.

Πρὸ τούτων τῶν ὀλίγων χρόνων ἡσθένησέ τις ἐνταῦθα ἐν
 τῇ καθ' ἡμᾶς ἐρήμῳ ² ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου Γρηγόριος ὀνό-
 ματι, Ἀρμένιος τῷ γένει. ³ τοιαύτη δὲ ἦν ἡ ἐνέργεια τοῦ δαί-
 μονος τὸ διηνεκῶς κράζειν, καὶ σχεδὸν μὴ συγχωρεῖν τινα ὑπνῶσαι
 10 τῶν πλησίον κατοικούντων. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἐκαθεζόμεν
 πλησίον τοῦ πάσχοντος ἐγὼ τε καὶ ἕτεροί τινες τῶν πατέρων
 παραμυθίας χάριν. Καὶ ἡμῶν ἀθυμούντων καὶ πάνυ θλιβομένων
 ἐπὶ τῇ ἀσθενείᾳ τοῦ πάσχοντος, ἤρξατο ἐκεῖνος τῇ Ἀρμενίων
 γλώττῃ κράζειν καὶ λέγειν· μὴ ἔλθῃς ὧδε, μὴ πλησιάσῃς, καί-
 15 μαι ἀπὸ σοῦ, μὴ ἔλθῃς, μὴ ἐγγίσῃς μοι. Ἡμῶν οὖν ἐκθαμ-
 βουμένων καὶ ἀγνοούντων τὴν αἰτίαν δι' ἣν ταῦτα βοᾷ ὁ δαίμων
 ἰδοὺ θεωρῶ τὸν ἐμὸν μαθητὴν Ἰωάννην, τὸν χάριτι Χριστοῦ νῦν
 στυλίτην ἐν Διοσπόλει, ἐρχόμενον ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἡμεῖς συνηγ-
 μένοι πρὸς τὸν πάσχοντα. Ὡς δὲ εἶδεν αὐτὸν ὁ ἀσθενὼν, ἤρξατο
 20 ἐπιπλέον κράζειν τὰς αὐτὰς φωνάς, καὶ ταράττεσθαι, καὶ δοκι-
 μάζειν ὁρμασίως φυγεῖν ὡς ἀπὸ πυρὸς καίόμενος. Ἀτενίσας οὖν
 ἐγὼ εἶδον τὸν ἐμὸν μαθητὴν, φοροῦντα ἐν τῷ τραχήλῳ τὸν ἐμὸν
 σταυρίον ἀργυροῦν, εἰς ὅπερ εἶχον μερίδα τιμίαν καὶ τελείαν καὶ
 ἀληθῆ τοῦ ἀγίου καὶ ζωοποιοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ. Καὶ τότε
 25 πάντες οἱ παρόντες ἔγνωμεν ὅτι δι' αὐτὴν τὸ πνεῦμα το ἀκά-
 θαρτον ἔτρεμε καὶ ἐταράττετο καὶ ἐκραζε· Μὴ ἔλθῃς ὧδε, μὴ

¹ Θεωρηστέον illud evenit forsane durante obsidione Damasci, Anastasius vidit adhuc spectatores huius facti, unde scripsisse videtur in altera seculi septimi parte.

² Haec locutio bis invenitur apud alterum Anastasium (Cf. cap. IV et XVII) de deserto circa montem Sina.

³ Frequens Armenorum mentio fit in altero Anastasio. Cf. cap. XXXI, XXXVII, XXXVIII.

καύσης με. Ἐπάραντες οὖν τὸν αὐτὸν τίμιον σταυρόν, μετὰ πολλῆς ἀνάγκης καὶ πληγῶν καὶ δεσμῶν, ἠδυνήθημεν (p. 386) κρεμάσαι αὐτὸν ἐν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ, καὶ πολλήν τινα ἄνεσιν καὶ ἔλεον ἐκ τῆς ὥρας ἐκείνης ἔσχε. Τότε δὴ καὶ τελείως ἀπηλλάγη τοῦ πάθους, καὶ ὑγιῆς χάριτι Χριστοῦ γέγονε. Ταῦτα πρὸς 5 τὴν τῶν πολλῶν ὠφέλειαν, εἰ μὲν ψευδῇ συγγράφομεν, πάρεστιν ὁ λέγων. Ὅτι ἀπωλεῖ κύριος πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος, εἰ δὲ ἀληθῇ καὶ πιστὰ ὥσπερ οὖν εἰσὶ καὶ ἀληθῇ, δυσωποῦμεν μετὰ πίστεως ταῦτα δεῖξασθαι.

XLVI.

Οὐ γὰρ μόνον τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν ξύλον φοβερόν τοῖς δαί- 10 μωσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ σεβάσμιοι καὶ ἅγιοι τοῦ Χριστοῦ τόποι, ἔνθα γὰρ σωτήρια πάθη ὑπέμεινεν. Ἐλεγε γὰρ μοι τίς γέρων εὐλαβῆς μοναχὸς ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτιπέρ φησι πρὸ τούτων τῶν ὀλίγων χρόνων ἐθεώρουν τινὰ κοσμικόν, διὰ πάσης σχεδὸν ἡμέρας καθεζόμενον ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου Κρανίου, μήτε προσαιτουντα 15 μήτε πάνυ εἰς εὐχὴν σχολάζοντα. Ἀπελθὼν οὖν ἐγὼ φησιν ὑπὸ τῆς προνοίας τοῦ θεοῦ κινηθεῖς, ἐκαθέσθην πλησίον αὐτοῦ καὶ ἡρώτων λέγων. Διὰ τὸν κύριον ἄδελφε, εἰπέ μοι τί ἐστὶ τὸ πρᾶγμα σου, ὁρῶ γὰρ σου τὸ πρόσωπον ὡς ἡλλοιωμένον, ὁρῶ δέ σε καὶ διηνεκῶς σχολάζοντα ἐνταῦθα, καὶ σχεδὸν μὴ ἐξερχόμενον τὸν 20 περίπατον τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως. Ὁ δὲ ἄνθρωπος κατακυγείς, καὶ γνοῦς ὅτι ὁ θεὸς θέλων αὐτὸν σῶσαι ἀπέστειλε τὸν ὄσιον ἄνδρα πρὸς αὐτόν, εἶπεν· ὄντως κύρι ἀββᾶ, ἐξ ἁμαρτιῶν μου φαρμακὸς εἰμι, καὶ μὴ φέρων τὴν ὀχλησιν τῶν δαιμόνων, ἀεὶ προσφεύγω εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν, καὶ οὐ τολμᾷ δαίμων εἰσελ- 25 θεῖν τὴν θύραν τοῦ περιπάτου καὶ σιάναι με, ἀλλ' ἀεὶ θεωρῶ αὐτοὺς ἔξωθεν ἱσταμένους καὶ περιμένοντάς με, λοιπὸν ἐὰν δύνῃ, βοήθησόν μοι μὰ τὸν θεόν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ θεοφιλέστατος μοναχὸς, ἀνήγαγε τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Μόδεστον τὸν πατριάρχην ¹, καὶ κατηχήσας αὐτόν τὰ προσήκοντα εἰς μετά- 30

¹ Modestus mortuus est anno 634.

νοϊαν, δέδωκεν αὐτῷ κελλίον εἰς τὸν ἄνω περίπατον τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ¹, καὶ ἔμεινε τὸν λοιπὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ, σχολάζων τῇ ἁγίᾳ Ἀναστάσει, καὶ ἐξομολογούμενος τῷ θεῷ (p. 387) ἐν μετανοίᾳ καὶ δάκρυσιν.

XLVII.

5 Ἀκόλουθον λοιπὸν καὶ περὶ τῆς θυσίας τῶν Χριστιανῶν διηγήσασθαι.

Διηγούντο ἡμῖν τοίνυν τινὲς τῶν παλαιῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ὅτιπερ πρὸ Ζαχαρίου τοῦ ἐν ἁγίοις πατριάρχου τοῦ πρὸ Μοδέστου τοῦ ὁσίου γενομένου, βραδύτερον ἐγίνετο ἐφ' ἐκάστης κυριακῆς ἢ
 10 σύναξις ἐν τῇ ἁγίᾳ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσει. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν, θεωρεῖ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ προμνημονευθεὶς πανόσιος Ζαχαρίας τόπον τινὰ ὡς ἐν τάξει νάρθηκος, παλάτιον ἀδιήγητον εἰς ὅπερ βασιλεὺς ἐν ἀποκρύφοις ἐτύγγανεν. Εἶτα ὁρᾷ κατὰ πρόσβασιν ἐμοῦ ἕκαστον ἅγιον ἄγγελον ἐρχόμενον ἐξ ἐκάστης
 15 χώρας, καὶ ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας βαστάζοντα τὰς ἁγίας προσφορὰς ὀφειλούσας προσενεχθῆναι ὑπ' αὐτῶν τῷ ἐν τῷ παλατίῳ οἰκοῦντι ἁοράτῳ βασιλεῖ. Ὡς οὖν ἠθροίσθη, φησί, πλῆθος ἀγγέλων ἐπιφερομένων τὰ ἅγια δῶρα, κατέσπευδόν τινες ἐξ αὐτῶν τοὺς ἐτέρους λέγοντες· Ἔως πότε ιστάμεθα καὶ οὐκ εἰσερχόμεθα πρὸς
 20 τὸν δεσπότην, προσενέγκαι αὐτῷ τὰς τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐκκλησιῶν προσφορὰς; Πρὸς γοῦν τοὺς ταῦτα λέγοντας ἀπεκρίναντο ἕτεροι λέγοντες· Οὐ δυνάμεθα εἰσελθεῖν, οὐπω γὰρ παραγέγονεν ὁ ἄγγελος τῆς χριστοῦ Ἀναστάσεως ὁ αἰεὶ εἰσερχόμενος καὶ μηνύων ἡμᾶς τῷ δεσπότη. Ταῦτα οὖν θεασάμενος καὶ ἀκούσας
 25 ὁ ὀσιώτατος Ζαχαρίας ὁ πατριάρχης ἔκτοτε ἐνομοθέτησε ταχυτέρω γίνεσθαι τὴν ἁγίαν σύναξιν τῆς κυριακῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσει, ὅπως, φησί, μὴ ἐμποδιζονται οἱ ἅγιοι ἄγγελοι τοῦ προσενέγκαι τὰς τῶν χριστιανῶν θυσίας εἰς

¹ Verisimile est ecclesiam illam esse « Martyrium », cf. Tixeront, *Les origines de l'Eglise d'Edesse*. Paris. 1888, p. 166, note 1: « Il y avait deux Eglises (le Martyrium et l'Anastasis) reliées entre elles par des portiques et l'intervalle laissé vide était magnifiquement pavé ».

τὸ ὑπερουράνιον θυσιαστήριον τῷ ἀγαθῷ θεῷ καὶ βασιλεῖ τῶν αἰώνων. Οὐκ ἐν τοῖς καταχθονίοις ἐνθα ἡ τῶν ἀνόμων θυσία κατελήλυθεν ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν ἀνῆλθεν ὁ μέγας ἀρχιερεὺς Χριστὸς ὁ θεός.

XLVIII.

Ἄνὴρ τις φιλόχριστος ἐν Βαβυλῶνι τῆς Αἰγύπτου, τῶν ἐντίμων⁵ ὑπάρχων, πρὸ τούτων τῶν ὀλίγων χρόνων, ἐπιστεύθη ὑπὸ τῆς ἐξουσίας τὴν φροντίδα τῆς φυλακῆς¹, καλῶς καὶ [εὐμενῶς] χρησάμενος τοῖς ἐν αὐτῷ (p. 388) κατακλεισμένοις, οὐτινος τὸ ὄνομα οὐκ ἀνάγκη εἶπεῖν, ἔτι γὰρ ἐστὶν ἐν ζωῇ. Οὗτος ἡμῖν ὅρκους φρικωδεστάτοις διηγήσατο, ὅτι τινῶν φαρμακῶν ἀποκλεισθέντων¹⁰ ἐν μιᾷ πρὸς με, εἰσερχόμενῃ πολλάκις κατ' ἰδίαν ἐξετάσαι αὐτούς, καθὼς ἐστὶν ἔθος τοῖς πεπιστευμένοις τὸ τοιοῦτον ἔργον, λαμβάνων ἐγγράφως τὰς καθ' ἕκαστον φωνὰς αὐτῶν, εἰς τὸ ἀγαγεῖν τὰ κατ' αὐτούς τῇ ἐξουσίᾳ. Ὁ οὖν εἷς ἐξ αὐτῶν γηραλεώτερος ὑπάρχων,¹⁵ ὡς εἶδε τὴν διάκρισίν μου πρὸς διαγινόμενον καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἐκεῖσε συμπαθῶς διακείμενον, λαβὼν με κατ' ἰδίαν, λέγει μοι αἰγυπτιακῇ γλώττῃ. Ἐξορκίζω σε εἰς τὸν θεὸν τὸν παραδόντα ἡμᾶς εἰς τὰς χεῖράς σου, μηδέποτε καθήσης εἰς ἐξετάσιν ἡμῶν τῶν τεσσάρων φαρμακῶν, ἐὰν μὴ πρότερον κοινω-²⁰νήσης καὶ φορέσης σταυρὸν ἐπὶ τοῦ τραχήλου σου, κακοὶ γὰρ ἄνθρωποι εἰσιν οἱ ἐταῖροί μου καὶ θέλουσι βλάψαι σε, ἀλλ' ἐὰν ποιήσης ὡς εἶπόν σοι, οὐδὲ αὐτοὶ οὐδὲ ἄνθρωπος ἄλλος δύναται ἀδικῆσαί σε.

Ταῦτα δαιμόνων καὶ φαρμακῶν ὁμολογούντων, εὐδὴλον ὅτι ἀσεβέστεροι τούτων τυγχάνουσιν, οἱ τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ χριστοῦ²⁵ μὴ ὁμολογοῦντες, καὶ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ὥραν βλασφημοῦντες, καὶ διὰ τούτων ἡμᾶς τιμωροῦντες. Τίνας τε λέγω; τοὺς

¹ Hoc videtur evenisse ante invasionem Saracenorum in Aegypto, id est ante annum 638; nam Saraceni custodiam carceris et inquisitionem maleficorum homini christiano non mandassent.

ἐχθρούς τοῦ σταυροῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ διὰ στόματος Παύλου ἀπόφασιν ¹.

XLIX.

Τριαχίδες ² χωρίον ἐστὶ τῆς Κυπρίων νήσου, ὡς ἀπὸ σημείων δεκαεξ ³ τῆς μητροπόλεως Κωνσταντίας. Ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ
 5 γέγονέ τις πρεσβύτερος πρὸ δέκα χρόνων τῆς ἀλώσεως τῆς αὐτῆς Κυπρίων νήσου ⁴. Οὗτος ὁ πρεσβύτερος ἐμπαιχθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, πορευθεὶς τὴν τῶν φαρμακῶν ἔμαθεν εἰς ἄκρον ἀπώλειαν, ὥστε εἰς τοσαύτην αὐτὸν ἐλθεῖν ἀθείαν καὶ καταφρόνησιν, ὡς καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀχράντοις δίσκοις καὶ σκεύεσιν ἐσθίειν καὶ
 10 πίνειν μετὰ τῶν πορνῶν γυναικῶν καὶ φαρμακῶν. Τοῦτον ἐπὶ πολὺ οὕτως ἀσεβοῦντα, ἡ θεία οὐκ ἐβάσταξε δίκη, ἀλλὰ δημοσιεύσασα τῷ ἄρχοντι τῆς ἐπαρχίας εἰς κόλασιν παρέδωκεν, Ἀρχαδίου τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης ⁵ ἀρχιεπισκόπου τῆς νήσου ὑπάρχοντος. Προόδου (p. 389) τοίνυν πανδήμου γενομένης, εἰς ἐξέ-
 15 τασίν τε καὶ τιμωρίαν καὶ ἀπώλειαν τοῦ παναθλίου καὶ ἀσεβοῦς φαρμακοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ ἄρχοντός τε προκαθεζομένου, καὶ πάσης τῆς τάξεως κατ' οἰκεῖον βαθμὸν παρισταμένης, διελάλησε πρὸς τὸν μικρόν ὁ σύμπονος τοῦ ἄρχοντος φρονιμώτατος καὶ γραφικώτατος ὑπάρχων, καὶ φησὶ πρὸς αὐτόν. Εἰπέ, ὦ μικρὲ καὶ
 20 πάσης ἀθείας καὶ ἀσεβείας καὶ ἀφοβίας καὶ ἀνομίας πεπληρωμένε, ἔστω τοῦ ἡμετέρου τούτου βήματος ὡς φθαρτοῦ κατεφρόνησας, τοῦ δὲ μέλλοντος φοβεροῦ καὶ φρικτοῦ δικαστηρίου ἔννοιαν οὐκ ἔλαβες; πῶς, εἰπέ μοι, εἰς τὸ βῆμα ἐκεῖνο τοῦ παναχράντου σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ, τῆς μυστικῆς καὶ ἀναιμάκτου
 25 θυσίας πλησιάζειν ἐτόλμησας; Ποία καρδίᾳ τὸ φοβερὸν σῶμα καὶ αἷμα μετελάμβανες; ποίοις χεῖλεσιν ἰουδαϊκοῖς αὐτὸ ἡσπά-

¹ Philipp. III, 19.

² Caput illud invenitur in Codice Londinensi add. 28270 fol. 86 ro inter narrationes Ἀναστασίου τοῦ Σινῆ ὁρους. Cf. infra LVI-LVII. — Τριαχία Cod. Lond.

³ ἢ Ibid.

⁴ *Hist. dynastiarum*, Oxford, 1663, pag. 116 et Fleury, *Hist. eccl.* Nismes, 1778, t. VI, XXXVIII, 42. Dicitur infra (cap. LI) quod insula illa bis capta fuit.

⁵ Mortuus erat ergo Arcadius ille, qui fuit episcopus circa annum 625.

ζου, ποίαις χερσὶν ἀκαθάρτοις προσήγγιζες; ποίοις ὀφθαλμοῖς τοῖς φρικτοῖς ἐκείνοις μυστηρίοις ἠτένιζες; Πῶς οὐκ ἔτρεμες μήπως κατέλθῃ οὐρανόθεν πῦρ καὶ ἀπολέσῃ σε; πῶς οὐκ ἐδειλίασας, μήπως ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καταπίῃ σε, ὅτι τῷ διαβόλῳ λατρεύων καὶ θύων καὶ προσκυνῶν, ὡς χοῖρος βορβοροκοιλίστος 5 τὰ ἄχραντα μυστήρια παρεῖχες τῷ λαῷ εἰς μετάληψιν;

Ὡς γοῦν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὁ λογιώτατος σύμπονος τοῦ ἄρχοντος πρὸς τὸν μιὰρὸν ἐκεῖνον πρεσβύτερον διελάλησεν, ἀπεκρίθη ὁ πανάθλιος, καὶ πάντων ἀκούοντων ὤμοσε λέγων· Μὰ τὸν θεὸν τὸν κολάζοντά με τῇ ὥρᾳ ταύτῃ διὰ τῶν χειρῶν ὑμῶν, καὶ 10 μέλλοντα κολάσαι με ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, οὐ ψεύδομαι, ἀλλ' ἐξότε ἐγενόμην φαρμακός, οὐ προσήνεγκα ἐγώ, ἀλλ' ἡνίκα εἰσερχόμην εἰς τὸ ἱερατεῖον, κατήρχετο ἄγγελος τοῦ θεοῦ καὶ ἐδέσμει με εἰς τὸν κίονα ὀπισθάγκωνα, καὶ αὐτός προσέφερε, καὶ αὐτός μετεδίδου τῷ λαῷ, καὶ ὅτε ἐπλήρου πᾶσαν 15 τὴν ἀκολουθίαν, τότε ἔλυέ με ἵνα ἐξέλθω.

Ταῦτα ἀκούσας ὁλος ὁ ὄχλος, ἐδόξασε τὸν θεὸν λέγων· Μέγας ὁ θεὸς τῶν χριστιανῶν, μεγάλη ἡ πίστις (p. 390) τῶν χριστιανῶν, μὴ κρίνωμεν τοὺς ἱερεῖς, ἄγγελοι τὰ τοῦ χριστοῦ μυστήρια ἡμῖν ἀγιάζουσι καὶ μεταδιδούσι. Ταῦτα τοῦ λαοῦ βοήσαντος, 20 ὁ παράνομος πρεσβύτερος καταδικασθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου στόματος, ἐπὶ πάντων πυρὶ κατεκάη.

L.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ Δανιήλ τις Ἰουδαῖος ἐν τῇ αὐτῇ μητροπόλει Κωνσταντίᾳ, πολλάκις καὶ αὐτὸς φαρμακείας ποιήσας, κρατηθεὶς κατεκάη πυρὶ. Οὗτος πάλιν μέλλων εἰς αὐτὴν 25 τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐμβάλλεσθαι, εἶπεν· Ἴδου ἀοράτως τιμωρεῖ με ἄγγελος θεοῦ, ἵνα ὠφελήσω τοὺς χριστιανούς, φοβερόν ὅπερ οὐκ ἤθελον φανερωῖν αὐτοῖς, διὸ ἀναγκαζόμενος λέγω· μὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ πυρὸς τούτου, οὐδέποτε ἰσχυσαν αἱ φαρμακεῖαί μου εἰς ἄνθρωπον χριστιανὸν κοινωνοῦντα τὸ καθ' ἡμέραν. Κατηργεῖτό 30 μου ὑπὸ τῆς κοινωνίας πᾶσά μου ἡ ἰσχὺς ἡ δαιμονικὴ τῆς φαρμακείας.

LI.

Ἡ Ἀμαθοῦς πόλις ἐστὶ καὶ αὕτη μία τῆς Κυπρίων νήσου, ἐν ταύτῃ γέγονέ τις ἐπίσκοπος μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς αὐτῆς νήσου τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν, ὀνόματι Ἰωάννης, οὗτινος τὰ κατορθώματα τῆς πρὸς θεὸν μάλιστα καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης
 5 καὶ ἀμνησικαχίας οὐκ οἶδα εἰ ὑπερέβη ἄνθρωπος τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γενεᾷ γεγεννημένων. Τούτῳ τῷ πανοσίῳ μου πατέρι, προσήλθέ τις παῖς Ἑβραῖος ἐξ ἀνατολῆς διασωθεὶς ἀπὸ αἰχμαλωσίας, ἐπτακαίδεκαέτης ὑπάρχων, καὶ εἰλικρινῶς παρακαλῶν ἀζιωθῆναι τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ χριστιανὸς γενέσθαι, προκειμένης οὖν
 10 παρ' αὐτὰ τῆς ἐορτῆς τῶν ἁγίων θεοφανίων, ἐδυώπει ὁ παῖς τὸν ἀγιώτατον ἐπίσκοπον, ἐν αὐτῇ ἀζιῶσαι αὐτὸν τοῦ ἁγίου φωτισματος, ὁ δὲ θεοφόρος ἀρχιερεὺς θαρρῶν τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτι τῇ οἰκούσῃ ἐν αὐτῷ, λέγει πρὸς τὸν παῖδα· Ἄκουσόν μου, τέκνον, καὶ κατηχήθητι ἕως τῆς ἁγίας πασχαλίας, καὶ ἐλπίζω
 15 εἰς τὸν θεὸν ὅτι ἀξιοῦσαι ἐναργῶς δέξασθαι τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ πληροφορηθῆναι τί ἐστὶν ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν, ὅπερ καὶ γέγονεν, οὗ γὰρ ἄφ' ἑαυτοῦ τοῦτο ἐλάλησεν ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐνοικούσης (p. 391) ἐν αὐτῷ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτος. Ἀκούσας δὲ ὁ παῖς τοὺς λόγους
 20 τοῦ ὁσίου, τοιούτωνπραγμάτων καὶ μυστηρίων καὶ ὁπτασιῶν κατηξιώθη, ὡς ἐπὶ κυρίου τῆς δόξης, τολμῶ εἰπεῖν, οἷον οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων τις τῶν εἰς Χριστὸν βαπτισθέντων.

Βαπτισθέντος γὰρ αὐτοῦ τῷ ἁγίῳ σαββάτῳ, διήνοιξεν ὁ θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ νεανίσκου ἐκείνου τῆς ψυχῆς, καὶ πᾶσαν
 25 τὴν νοερὰν καὶ ἀγγελικὴν λειτουργίαν, τὴν ἀοράτως ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ἐπιτελουμένην, ἐθεάσατο, οὐχ ἅπαξ οὐδὲ πρὸς μίαν ὥραν, ἀλλὰ διὰ πάσης τῆς ἁγίας ἐορτῆς τῶν ἐπτὰ ἡμερῶν καθ' ἐκάστην σύναξιν, ἕως οὗ τὰ ἱμάτια τοῦ ἁγίου φωτισματος ἀπεδύσατο. Ἀνελθόντος γὰρ αὐτοῦ σὺν ἡμῖν ἐν τῷ
 30 ἐπισκοπείῳ τῇ ἁγίᾳ ἐσπέρα ἐν ᾗ ἐβαπτίσθη, καὶ σὺν ἡμῖν καὶ τοῦ ἀγιωτάτου μου πατρὸς τοῦ ἐπισκόπου ἐπὶ τραπέζης καθεσθέντος. Τροφῆς τὸ παράπαν οὐδὲ πόσεως μεταλαβεῖν δεδύνητο, ὡς πεπληρωμένος ὅλος καὶ χορτασθεὶς τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου

πνεύματος. Εἶτα ἐν τῇ συνάξει τῆς ἁγίας κυριακῆς εἰσελθὼν
 μετὰ τοῦ κλήρου, ὡς ἔστιν ἡ συνήθεια ἐν τῷ ἱερατείῳ, ὡς ἤλ-
 θεν ἡ ὥρα τῆς προσκομιδῆς, σύντρομος ὄλος καὶ σύνδακρυς γέ-
 γονε, μὴ δυνάμενος εὐχερῶς στῆναι, τῷ φόβῳ συνεχόμενος ὦν
 ἐθεώρει μυστηρίων, ὥστε τῇ ἐπιτροπῇ τοῦ ἐπισκόπου, παρίσταντο ⁵
 αὐτῷ δύο διάκονοι, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων. Ἦν δὲ ὁ
 παῖς περὶ τὸν λόγον ὄλος ἁπλαστον καὶ ἰδιωτικὸν τῶν ῥημάτων
 αὐτοῦ, πιστότερα ἐποίει τὰ ὑπ' αὐτοῦ διηγούμενα, μαρτυρούμενα
 καὶ βεβαιούμενα ὑπὸ τῶν δακρύων, καὶ τοῦ τρόμου τοῦ συνέχοντος
 αὐτόν, ἱστάμενον ἐν τῇ ἁγίᾳ συνάξει. Ἐγὼ οὖν ἀχώριστος αὐ- ¹⁰
 τοῦ ὑπάρχων διὰ πάσης τῆς ἁγίας ἐορτῆς καὶ πρὸς αὐτόν ἡμέρας
 καὶ νυκτός· ἡρώτων αὐτόν τῇ ἁγίᾳ κυριακῇ μετὰ τὸ λυχνικόν,
 καθεζομένων ἡμῶν κατ' ἰδίαν καὶ ἔλεγον. Τίνος χάριν, ὦ Φίλιππε,
 οὕτως κλαίεις καὶ τρέμεις κατερχόμενος ἐν τῇ ἁγίᾳ συνάξει καὶ
 ἱστάμενος εἰς τὸ ἅγιον ἱερατεῖον· ὁ δὲ πρὸς με ἀπεκρίθη λέγων· Τὴν ¹⁵
 δόξαν τοῦ θεοῦ κύρι ἀββᾶ βλέπω, καὶ ἐκ τούτου (p. 392) τρέμω,
 καὶ ἀπὸ χαρᾶς κλαίω. Λέγω δὲ πρὸς αὐτόν· Εἰπέ μοι τί εἶδες. Καὶ
 ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς με ῥήμασιν ἀπλάστοις καὶ ἀκάκοις λέγων·
 "Ὅτε ἐλούσατέ με καὶ ἐβάπτισέ με ὁ κύρις ὁ μέγας, εὐθέως ὅτε
 ἀνῆλθον ἐκ τοῦ ὕδατος, εἶδον καπνὸν μαῦρον ὅτι ἀνεχώρησεν ἐξ ²⁰
 ἐμοῦ. Καὶ ἐν παλικάριον τῆς ἡλικίας μου λευκὸν ὡς ὁ ἥλιος
 φοροῦν ἄρμα, ἐστάθη ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐφύλαττέ με. Καὶ ὅτε
 ἤλθομεν ψάλλοντες ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἐβάπτισθην, καὶ ἐφθάσαμεν
 τὰς θύρας τῆς ἐκκλησίας, ὑπῆντησαν ἡμῖν πολλὰ παλικάρια οἱ
 ἐταῖροι τοῦ φυλάττοντός με, καὶ περιεπάτουν ἔμπροσθεν ἡμῶν, ²⁵
 ἕως οὗ εἰσήνεγκαν ἡμᾶς ἔσω ὅπου ἴστανται οἱ παπάδες, καὶ ἐστά-
 θησαν κύκλῳ τοῦ τραπεζίου, καὶ ὅτε ἤλθον ἐξελθεῖν οἱ παπάδες,
 καὶ ἐνέγκαι τὰ πινάκια τὰ ἀργυρᾶ ἔχοντα τὰ ψωμία, καὶ τὰ
 ποτήρια ἔχοντα τὸ οἶνᾶριν, ἐξῆλθον μετ' αὐτῶν ὅλα τὰ παλι-
 κάρια, καὶ αὐτὰ ἐβάσταξαν τὰ πινάκια καὶ τὰ ποτήρια τὰ ἀρ- ³⁰
 γυρᾶ ὅλα, καὶ εἰσήνεγκαν καὶ ἔθηκαν αὐτὰ ἐπάνω τοῦ τραπε-
 ζίου, καὶ ἐστάθησαν περιγύρου καὶ ἐσκέπασαν τὸ ἱμάτιον ἐπάνω
 τῶν πινακίων. Καὶ πάλιν ὅτε ὑψωσαν αὐτὸ οἱ παπάδες καὶ ἐπῆ-
 ραν αὐτό, ἐπετάσθησαν τὰ παλικάρια, καὶ τὰς πτέρυγας αὐτῶν

ἐποίησαν στέγην καὶ ἐσχέπασαν ἐπάνω τοῦ τραπέζιου, ἕως ἂν ἦλθον οἱ παπάδες ἵνα κλάσωσι τὰ ψωμία. Καὶ ἦλθον ὅλα τὰ παλικάρια καὶ ἔκλασαν, καὶ μετέλαβον αὐτοί. Καὶ ὅτε μετέλαβον ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, πάλιν τὰ παλικάρια ἐβάσταξαν, καὶ ἐξήνεγκαν
5 τὰ πινάκια καὶ τὰ ποτήρια, ἦσαν γὰρ δώδεκα τὸν ἀριθμόν.

Ταῦτα μὲν οὖν ἔλεγεν ἡμῖν ἐωρακέναι, καὶ ἐν τῇ ἀγίᾳ συνάξει τῆς ἀγίας κυριακῆς, ὡσαύτως καὶ τῇ ἐπαύριον ἑτέραν ἐώρακεν ὀπτασίαν, καὶ διὰ πάσης τῆς ἐβδομάδος ἄλλην ἄλλως ἐβλεπε τὴν μυστικὴν διακονίαν τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἐν τῇ ἀγίᾳ
10 συνάξει ἐπιτελουμένην. Ἀπαξ γὰρ διανοιχθέντων τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, ἐβλεπε τὰς νοεράς δυνάμεις, καὶ πάντα τὰ ὑπ' αὐτῶν, (p. 393) ἐπιτελούμενα νοερώς. Ἀμέλει γοῦν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος τῆς ἀγίας ἐορτῆς, ἀνελθὼν ἐκ τῆς ἀγίας συνάξεως λέγει μοι· Μέγαν φόβον εἶδον σήμερον, ἀλλ' οὐ δύναμαι ἄρτι διη-
15 γήσασθαι αὐτόν τινι. Εἶτα παρελθούσης τῆς ἡμέρας, ἔλεγον ἐγὼ πρὸς αὐτόν· Ἵνα γινώσκῃς, ὦ Φίλιππε, ὅτι οὐκ ἔδειξέ σοι ὁ θεὸς ὅπερ ἐθεώρησάς, εἰ μὴ ἵνα διηγῇσῃ αὐτὰ πρὸς πολλῶν ὠφέλειαν, λοιπὸν μὴ κρύψῃς με τί ποτε. Τότε εἶπέ μοι πάλιν καὶ αὐτός· Χθὲς ὡς ἐγένετο ἡ σύναξις, ἐθεώρησα ὅτι ἐσχίσθη ἡ στέγη, καὶ
20 κατῆλθεν ἐκ τῶν παλικαρίων ἐκείνων πλῆθος πολὺ, καὶ ἦν ἐν μέσῳ αὐτῶν τίποτε ὡς πῦρ, καὶ οὐκ ἠδυνήθην εἰ μὴ ἅπαξ μόνον ἀπολῦσαι ὀφθαλμόν καὶ ἰδεῖν αὐτό. Καὶ ἀνῆλθεν ἐκεῖνο τὸ πῦρ ὡς ἀστραπή, καὶ ἐκάθισεν ὅπου χαθέζεται ὁ μέγας, καὶ παρίσταντο κύκλῳ αὐτοῦ τὰ παλικάρια ἐκεῖνα, καὶ ὅπου δὲ ὑπάγει
25 ἐν ἐκ τῶν πινακίων ἢ ἐκ τῶν ἀγίων ποτηρίων ἵνα μεταλάβωσιν ἄνθρωποι, ἔμπροσθεν αὐτοῦ περιπατεῖ εἷς ἐκ τῶν παλικαρίων ἐκείνων.

Πάλιν γοῦν τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἀγίας ἐορτῆς, γενομένης τῆς συνάξεως ἐν τῷ οἴκῳ τῆς δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἀγίας θεοτόκου, καὶ τῶν ἀγίων κειμηλίων ἀπερχομένων ἐκεῖσε, περιεπάτει
30 σὺν αὐτοῖς, καὶ ὁ Φίλιππος ὀπισθεν, καὶ ἔλεγε μοι διηγούμενος· ὅτι περ αἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις, ἃς αὐτὸς παλικάρια ὠνόμαζεν, αὐταὶ φησι προεπορεύοντο ἔμπροσθεν τῶν ἀγίων κειμηλίων. Εἶτα καὶ ἐπὶ τῇ αὐρίῳ τῇ παρασκευῇ ἐν τῷ ἀγίῳ φωτιστηρίῳ γενο-

μένης τῆς συναξέως, διηγεῖτό μοι, ὅτιπέρ φησιν, εἶδον ἄνωθεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς φισκίνας ὅπου ἐβαπτίσαστέ με· παλικάρια πολλὰ μετὰ τῶν ἀρμάτων αὐτῶν, καὶ ἅπαξ ἀπλῶς καθὼς προεῖπον, ἀνοιγέντων αὐτοῦ τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν, ἐθεώρησε πᾶσαν τὴν μυστικὴν λειτουργίαν τῶν οὐρανίων δυνάμεων, τὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ 5 ἐκκλησίᾳ τῶν χριστιανῶν ἐπιτελουμένην. Πολλὰ γὰρ καὶ ἕτερα ἡμῖν τοῦ χριστοῦ μαρτυροῦντος διηγήσατο διὰ πάσης τῆς ἐβδομάδος, ἅτινα εἶτε (p. 394) διὰ τὴν ἀπιστίαν, ἢ διὰ τὴν ῥαθυμίαν τῶν ἐντυγχανόντων....

Οὐκ ἐγὼ δὲ μόνον τούτων μάρτυς τυγχάνω ἀλλὰ καὶ ἄλλοι 10 πλείστοι οἱ καὶ ἐωρακότες τὸν Φίλιππον, καὶ παρ' αὐτοῦ ταῦτα ἀκηκοότες. Καὶ γὰρ παρεσκεύασα αὐτὸν εἰς τὸ πλήρωμα τῆς ἐβδομάδος, ἔτι αὐτοῦ νεοφωτίστου ὑπάρχοντος. Καὶ ἐπὶ τραπέζης καθεζομένων ἡμῶν, καὶ τοῦ θεοτιμήτου ἐπισκόπου καὶ ἐτέρων 15 τινῶν, καὶ διηγήσατο ὑπὸ πάντων τινὰ ἅπερ βαπτισθεὶς ἐθεά- σατο, ὥστε αὐτοῦ διηγουμένου ἡμῖν ῥήμασιν, ὁ θεὸς ἐπιστώσα[το] τὰ ῥήματα πράγμασι, καὶ καθάπερ ἐν τῷ οἴκῳ Κορνιλίου τοῦ ἐκατοντάρχου λαλοῦντος τοῦ Πέτρου ἔπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ, οὕτως καὶ ἐνταῦθα διηγουμένου 20 τοῦ Φιλίππου ἐπεφοίτησε τὸ ἅγιον πνεῦμα καὶ ἐπλήρωσεν ἡμᾶς πάσης χαρᾶς, καὶ δακρύων καὶ ἀγαλλιάσεως καὶ στηρίξεως, ὥστε γενέσθαι τὴν τράπεζαν ἡμῶν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν θεοῦ πνευματικὸν θυσιαστήριον. Ἐνθά γὰρ ποιμένος ἀγαθοῦ παρουσία ὑπῆρχεν ὁ τὸν Φίλιππον βαπτίσας οὗτος ὁ θεῖος Ἰωάννης, κατὰ γὰρ τὴν πρόρρησιν ἣν προεῖπε τῷ Φιλίππῳ, οὕτω καὶ τὰ πράγματα 25 γέγονε, τριῶντος ἦν ὁ ὅσιος Ἱεράρχης [ει. . . . ν] καὶ αὐτὸν τὸν Φίλιππον ἐπληροφόρησεν ὁ κύριος, καὶ γὰρ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἁγίας ἐορτῆς, καθεζομένου ἐμοῦ καὶ τοῦ Φιλίππου ἐν τῷ παστῷ [αὐτοῦ] τῷ νεοφωτιστικῷ, ἰδοὺ εἰσέρχεται ὁ προειρημένος ὅσιος ἐπίσκοπος εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Φιλίππου ὃν ἰδὼν εἰσελθόντα τὴν 30 θύραν εὐθέως ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὁ νεοφώτιστος πρὸς με, πληρωθέντων αὐτοῦ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν σιαγόνων πλῆθος δακρύων. Ἰδὼν δὲ τοῦτο, ὁ ὀσιώτατος ποιμὴν εὐθέως ὑπεχώρησε μήτε λαλήσας πρὸς ἡμᾶς, μήτε καθεσθεὶς. Μετὰ γοῦν τὸ ἀνα-

χωρῆσαι τὸν ὅσιον ἄνδρα, ἐμοῦ ἐρωτήσαντος αὐτὸν διὰ τί κλαίεις
θεωρήσας τὸν ἐπίσκοπον; λέγει μοι καὶ αὐτός· Ὅτι εἶδον ἐν ἐκ
τῶν παλικάριων ἐκείνων τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἔμπροσθεν αὐτοῦ
περιπατοῦντα καὶ ὀφικεύοντα αὐτῷ· Ταῦτα καὶ τὰ (p. 395)
5 τοιαῦτα ὁ Φίλιππος ἑώρα καὶ ἔλεγεν, ἕως οὗ τὸ ἔνδυμα τὸ νεο-
φωστικὸν περιέκειτο. Ἐπεὶ γὰρ τοῦτο ἀπεδύσατο, οὐκέτι οὐδὲν
τοιοῦτον ἐθεάσατο, διὸ καὶ ὠδύρετο ἐν ταῖς λοιπαῖς συνάξεσιν,
ἐπιποθῶν ἰδέσθαι, ἅπερ νεοφώτιστος ὑπάρχων ἐβλεπεν, ἐξ ὧν βρα-
χέα τινὰ ὡς ἑωρακῶς συνέγραψα, φοβηθεὶς τὸ κρῖμα τοῦ κρύψαν-
10 τος τὸ τάλαντον, καὶ πείθοντος τοὺς ἀπειθεῖς μὴ εἶναι ἄλλην
ἀληθῆ πίστιν, εἰ μὴ μόνην τὴν τῶν Χριστιανῶν¹.

LII.

Περὶ τῆς ἁγίας προσφορᾶς. — Διηγῆσαντο οἱ πατέρες ποτὲ
περὶ ἀδελφοῦ τινος, ὅτι γενομένης συνάξεως ἐν καιρῷ κυριακῆς,
ἀνέστη κατὰ τὸ ἔθος ἐλθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐχλεύασεν αὐ-
15 τὸν ὁ διάβολος λέγων αὐτῷ· Ποῦ ἀπέρχῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα
μεταλάβῃς ἄρτου καὶ οἴνου, καὶ εἴπωσι σοι ὅτι σῶμα καὶ αἷμά
ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ, μὴ χλευάζου. Ὁ δὲ ἀδελφός ἐπέισθη τῷ λο-
γισμῷ, καὶ οὐκ ἀπῆλθε κατὰ τὸ εἰωθός εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τῶν
δὲ ἀδελφῶν ἐκδεχομένων αὐτόν, οὕτως γὰρ ἐστὶ τὸ ἔθος τῆς
20 ἐρήμου ἐκείνης, οὐ γὰρ ποιοῦσι τὴν σύναξιν ἕως οὐ πάντες
ἔλθωσι. Περιμενόντων δὲ αὐτόν ἐπὶ πλεῖον, κακείνου μὴ ἐρχο-
μένου, τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀναστάντες ἦλθον εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ
λέγοντες· Μήπως ἀσθενεῖ ὁ ἀδελφός ἢ ἀπέθανεν; Ὡς δὲ εἰς τὸ
κελλίον ἦλθον, ἐπυνθάνοντο παρ' αὐτοῦ διὰ τί οὐκ ἦλθες εἰς τὴν
25 ἐκκλησίαν ἀδελφέ; Ὁ δὲ ἡσχύνετο ἀπαγγεῖλαι αὐτοῖς. Ἐπι-
γινῶντες δὲ τὴν τοῦ διαβόλου κακοτεχνίαν, ἔβαλον αὐτῷ μετά-
νοιαν οἱ ἀδελφοί, ἵνα αὐτοῖς ὁμολογήσῃ τὴν τοῦ διαβόλου ἐπι-
βουλήν. Ὁ δὲ ἀπήγγειλεν αὐτοῖς λέγων· Συγχωρήσατέ μοι
ἀδελφοί, ὅτι ἀνέστην κατὰ τὸ ἔθος ἐλθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν,

¹ Quae sequuntur, ad Anastasium forte non pertinent propter titulum sequentem, licet nullibi finem imponatur narrationibus eius.

καὶ εἶπέ μοι ὁ λογισμὸς ὅτι οὐκ ἔστι σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ ὃ ὑπάγεις μεταλαβεῖν, ἀλλ' ἄρτος καὶ οἶνος φιλός, εἰ οὖν θέλετε ἵνα ἔλθω μεθ' ὑμῶν; θεραπεύσατέ μου τὸν λογισμὸν περὶ τῆς προσφορᾶς. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ἀνάστα, ἐλθὲ μεθ' ἡμῶν, καὶ παρακαλοῦμεν τὸν θεόν, ἵνα σοι δείξῃ τὴν θείαν δύναμιν κατερχομένην.⁵ Ὁ δὲ ἀναστὰς ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ γενομένης (p. 396) πολλῆς ἰκεσίας πρὸς τὸν θεόν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ, ἵνα φανερωθῇ αὐτῷ ἡ τῶν μυστηρίων δύναμις, οὕτως ἤρξαντο ἐπιτελεῖν, στήσαντες τὸν ἀδελφὸν ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας, καὶ μέχρις οὗ ἀπέλυσεν ἡ σύναξις, οὐκ ἀπέκοψε δάκρυσιν ἀποπλύνων τὴν¹⁰ ὄψιν αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ τὴν σύναξιν, προσκαλεσάμενοι οἱ πατέρες τὸν ἀδελφὸν ἠρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· Ἀπάγγειλον ἡμῖν εἴ τί σοι ἔδειξεν ὁ θεὸς ἵνα καὶ ἡμεῖς ὠφεληθῶμεν. Ὁ δὲ μετὰ κλαυθμοῦ ἤρξατο λέγειν οὕτως· Ὅτι ὡς ἐγένετο ὁ κανὼν τῆς ψαλμωδίας, καὶ ἀνε-¹⁵ γνώσθη ἡ τῶν ἀποστόλων διδασχὴ¹, καὶ ἐστάθη καὶ ὁ διάκονος ἀναγνῶναι τὸ μεγαλεῖον, τότε εἶδον τὴν στέγην τῆς ἐκκλησίας ἀνοιχθεῖσαν, καὶ τὸν οὐρανὸν φαινόμενον, καὶ ἕκαστος λόγος τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου, ὡς πῦρ ἐγένετο ἕως τοῦ οὐρανοῦ. Ὡς δὲ καὶ τοῦ εὐαγγελίου ἐγένετο ἡ καθοσίωσις, προσῆλθον οἱ κληρικοὶ ἐκ²⁰ τοῦ διακονικοῦ, κατέχοντες τὴν τῶν ἁγίων μυστηρίων μετάλληψιν. Καὶ εἶδον τοὺς οὐρανοὺς ἀνοιγέοντας καὶ κατερχόμενον πῦρ, καὶ μετὰ τὸ πῦρ πλήθος ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, καὶ ἐπάνω αὐτῶν, ἄλλα δύο πρόσωπα ἐνάρετα, ἃ οὐκ ἔστι διηγήσασθαι τὰ κάλλη αὐτῶν, ἦν γὰρ τὸ φέγγος αὐτῶν ὡς ἀστραπή, καὶ ἐν²⁵ μέσῳ αὐτῶν τῶν δύο προσώπων, μικρὸν παιδίον, καὶ οἱ μὲν ἄγγελοι, ἔστησαν κύκλῳ τῆς ἁγίας τραπέζης, τὸ δὲ παιδίον ἐν μέσῳ αὐτῶν. Καὶ ὡς ἐγένετο ἡ καθοσίωσις τῶν θείων εὐχῶν, καὶ ἤγγισαν οἱ κληρικοὶ κλάσαι τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, εἶδον ἐγὼ τὰ δύο πρόσωπα ἐπάνω τῆς ἁγίας τραπέζης, πῶς ἐκράτη-³⁰ σαν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τοῦ παιδίου ὃ ἦν ἐπάνω αὐτῶν, καὶ κατεῖχον μάχαιραν καὶ ἔσφαξαν τὸ παιδίον, καὶ ἐξεκένωσαν

¹ Lectio forsan Epistolae ?

τὸ αἶμα αὐτοῦ εἰς τὸ ποτήριον ὃ ἦν ἐπάνω κείμενον τῆς ἀγίας
 τραπέζης, καὶ κατακόψαντες τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἔθηκαν ἐπάνω
 τῶν ἄρτων, καὶ ἐγένοντο καὶ οἱ ἄρτοι σῶμα. Τότε ἐμνήσθη
 τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· Καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν
 5 ἐτύθη Χριστός ¹. Ὡς δὲ προσήγγισαν οἱ ἀδελφοὶ μεταλαβεῖν
 (p. 397) τῆς ἀγίας προσφορᾶς ἐπέδίδοτο αὐτοῖς σῶμα. Καὶ ὡς
 ἐπεκαλοῦντο λέγοντες· Ἀμήν, ἐγένετο ἄρτος εἰς τὰς χεῖρας αὐ-
 τῶν. Ὡς δὲ καὶ γὼ ἦλθον μεταλαβεῖν ἐδόθη μοι σῶμα καὶ οὐκ ἡδυ-
 νάμην αὐτοῦ μεταλαβεῖν. Καὶ ἤκουσα εἰς τὰ ὦτα μου φωνῆς
 10 λεγούσης μοι· Ἄνθρωπε, διὰ τί οὐ μεταλαμβάνεις, οὐ τοῦτο ἦν ὃ
 ἐζήτησας; Καὶ γὼ εἶπον· Ἰλεώς μοι, κύριε, σῶμα οὐ δύναμαι με-
 ταλαβεῖν. Πάλιν δὲ εἶπέ μοι· Εἰ ἡδύνατο ἄνθρωπος σῶμα μετα-
 λαβεῖν, σῶμα εὐρίσκετο καθὼς εὔρες. Ἀλλ' οὐδεὶς δύναται φαγεῖν
 σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο ἔταξεν ὁ κύριος ἄρτους τῆς προσέσεως. Ὡς περ
 15 γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἀδὰμ διὰ τῶν χειρῶν τοῦ θεοῦ ἐγένετο σὰρξ, καὶ
 ἐνεφύσησεν αὐτῷ πνεῦμα ζωῆς, καὶ ἡ μὲν σὰρξ ἐχωρίσθη εἰς τὴν
 γῆν, τὸ δὲ πνεῦμα ἔμεινεν. Οὕτως καὶ νῦν ὁ Χριστὸς δίδωσι τὴν
 ἑαυτοῦ σάρκα σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ ἡ μὲν σὰρξ σπανίζεται
 εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ πνεῦμα ἵσταται εἰς τὴν καρδίαν. Εἰ οὖν
 20 ἐπίστευσας, μετάλαβε ὃ ἔχεις εἰς τὴν χεῖρα. Καὶ ὡς εἶπον· Πι-
 στεῦω, κύριε, ἐγένετο τὸ σῶμα ὃ ἦν εἰς τὴν χεῖρα μου ἄρτος.
 Εὐχαριστήσας δὲ τῷ θεῷ μετέλαβον τῆς ἀγίας προσφορᾶς. Ὡς
 δὲ ἡ σύναξις πρόεκοψε, καὶ ἦλθον οἱ κληρικοὶ ἐπὶ τὸ αὐτό, εἶδον
 πάλιν τὸ παιδίον ἐν μέσῳ τῶν δύο προσώπων, καὶ τῶν κληρικῶν
 25 συστελλόντων τὰ δῶρα, εἶδον πάλιν τὴν στέγην ἀνεωγμένην καὶ
 τὰς θείας δυνάμεις ὑψουμένας εἰς τὸν οὐρανόν.

Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ ἀδελφοί, καὶ πολλὴν κατάνυξιν λα-
 βόντες ἀνεχώρησαν εἰς τὰ κελλία αὐτῶν ².

¹ I Cor. V, 7.

² Hic insunt narrationes quaedam 1°) e Gregorio Papa excerptae, *Dial.* IV, cap. 51-54 Migne P. L. t. LXXXVII, col. 412-416. 2°) de quatuor fratribus, quorum unus, aliis serviens, in peccato incidit et veniam obtinuit, quia malis occasionibus subditus erat et pro aliis laborabat. 3°) de apocrisiario magni cuiusdam monasterii, iisdem de causis a peccato excusatus. 4°) de Paulo simplice. 5°) De Ioanne chartulario. Haud ultimam narrationem exscripsimus in capite LIII.

LIII.

Πρὸ τούτων τῶν εἴκοσι χρόνων ¹, ἐπὶ τῆς ζωῆς Ἰωάννου τοῦ ὄντως χριστιανικωτάτου καὶ φιλοθέου ὑπὲρ τοὺς νῦν τὸν τόπον αὐτοῦ ἐπέχοντας, τοῦ λεγομένου βωστρινοῦ, καὶ γενομένου χαρτουλαρίου ἐκ Δαμασκῶ καὶ τὰς ἀγίας ἐκκλησίας εἰρηνεύσαντος, ἀλλ' οὐ ταραξάντος, συνέβη αὐτὸν πεμφθῆναι ὑπὸ τοῦ τότε λε- ⁵ γομένου συμβούλου ἐπὶ τὴν χώραν Ἀντιοχείας Συρίας, ἐν ᾗ εὗρε τέσσαρας νεωτέρας ἐνεργουμένας ὑπὸ δαιμόνων καὶ πολλά τινα ἐξ ἐνεργείας τοῦ διαβόλου λαλούσας, ἅς τινες καὶ ἤγαγον οἱ τῆς χώρας αὐτόθι πρὸς τὸν προειρημένον μακαρίτην Ἰωάννην. Ἀκούσαντος οὖν αὐτοῦ πολλά τινα λαλούντων τῶν δαιμόνων διὰ στό- ¹⁰ ματος τῶν τοιούτων κορασίων τῇ Σύρων διαλέκτῳ, ἠρώτησεν αὐτὰς περὶ πολλῶν καὶ διαφόρων κεφαλαίων εἰς ψυχωφελείαν συντείνοντα, λέγω δὲ περὶ τῆς ἐκπτώσεως αὐτῶν τῆς ἐξ οὐρανοῦ, καὶ περὶ τοῦ παραδείσου, καὶ περὶ τοῦ καρποῦ οὗ ἔφαγεν ὁ Ἀδάμ, καὶ περὶ τοῦ ὄφρεως, καὶ περὶ ἄλλων πλείονων, ἅτινα οὐκ ἀνάγκη ¹⁵ εἰπεῖν διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀσθένειαν, δύο δὲ κεφαλαίων τῶν πάντας οἰχοδομούντων ἐπιμνησθήσομαι. Ἠρώτησε τοίνυν αὐτὰς ὁ προειρημένος μακάριος ἀνὴρ, εἰ ἄρα δεδοίκασι τὴν προσευχὴν τοῦ πάτερ ἡμῶν, καὶ τοῦ ὁ κατοικῶν, καὶ τοῦ μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. Καὶ ἀποκριθέντες εἶπον· ὠφέλιμοι εἰσὶν αἱ τοιαῦται ὑμῶν προσ- ²⁰ ευχαί. Εἵτα θελήσαντος αὐτοῦ ἐρωτῆσαι περὶ τοῦ Ἀναστήτω ὁ θεός καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ², ἡνίκα τοῦ ῥήματος ἤρξατο, λέγουσιν οἱ δαίμονες μετὰ κραυγῆς πρὸς αὐτόν· Μὴ εἴπῃς τὸν λόγον τοῦτον, ἐπεὶ οὐκ ἀποκρινόμεθά σοι ἕτερον ῥῆμα, οὔτε γάρ ἐστιν ἐν πάσῃ τῇ γραφῇ λόγος (p. 410) κα- ²⁵ ταργῶν τὴν δύναμιν ἡμῶν ὅμοιος αὐτῷ. Εἵτα περικόψας τὸν περὶ τούτου λόγον ὁ μακαρίτης, ἠρώτησεν αὐτοὺς λέγων· Ποῖα πράγματα φοβεῖσθε ἐκ τῶν χριστιανῶν; Λέγουσιν ἐκεῖνοι πρὸς αὐτόν· Ἐχετε ὄντως τρία πράγματα μεγάλα. Ἐν ὃ φορεῖτε εἰς τοὺς τραχήλους ὑμῶν, καὶ ἐν ὅπου λούεσθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ³⁰

¹ E codice 1596 p. 409-410.² Ps. LXVII, 2.

καὶ ἐν ὅπερ τρώγετε εἰς τὴν σὺναξιν. Νοήσας οὖν ὁ τοῦ Χριστοῦ
 δοῦλος Ἰωάννης ὅτι περὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ εἰρήκασι, καὶ περὶ
 τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καὶ περὶ τῆς ἁγίας κοινωνίας. Πάλιν
 ἠρώτησεν αὐτοὺς λέγων· Εἵτα ἐκ τούτων τῶν τριῶν πραγμά-
 5 των, ποῖον φοβεῖσθε πλέον; Τότε κακεῖνοι ἀπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ
 εἶπον· Ὅντως εἰ ἐφυλάττετε καλῶς ὅπερ μεταλαμβάνετε, οὐκ
 ἴσχυεν εἰς ἐξ ἡμῶν ἀδικῆσαι χριστιανόν. Δοξάζων οὖν τὸν θεόν
 ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ὁ θεοσεβὴς Ἰωάννης, πάλιν ἠρώτησεν αὐτοὺς
 λέγων· Ποίαν πίστιν ἀγαπᾶτε ἐξ ὅλων τῶν ὄντων ἐν τῷ κόσμῳ
 10 σήμερον; Λέγουσιν αὐτῷ· Οἱ μὴ ἔχοντες μήτε ἐν πράγμα ἐκ
 τῶν τριῶν ὧν εἶπομέν σοι, μήτε ὁμολογοῦντες θεὸν ἢ υἱὸν θεοῦ
 τὸν υἱὸν τῆς Μαρίας. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης καὶ εἶπε· Καὶ πῶς
 ὑμεῖς ὁμολογήσατε αὐτὸν υἱὸν θεοῦ; Κράζοντες πρὸς αὐτὸν τί
 ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ; Τότε σιωπήσαντες πρὸς ὀλίγον λέ-
 15 γουσι· Μὴ θέλοντες καὶ μὴ βουλόμενοι, ἀλλ' ἀναγκαζόμενοι ὑπὸ
 τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐκράξαμεν αὐτὸν υἱὸν τοῦ ὑψίστου, εἰς αἰ-
 σχύνην τῶν Ἰουδαίων τῶν βλασφημούντων εἰς αὐτὸν καὶ λεγόν-
 των αὐτὸν ἄνομον. Ταῦτα καὶ ἕτερα πλείονα διὰ στόματος τῶν
 20 γυναικῶν ἐκείνων οἱ δαίμονες ἀπεφθέγγαντο ἐνώπιον λαοῦ καὶ
 πολλοῦ πλήθους ἀκούοντος ἐξ ὧν πολλοὶ ἔτι ζῶσι καὶ μαρτυ-
 ροῦσιν, αὐτόπται γενόμενοι.

IIV.

Τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου¹ τοῦ Σινᾶ ὅρους ἀπόδιξις, ὅτι μέγα
 καὶ ἀγγελικὸν τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα, καὶ ὅτι ἀδύνατον ἀνα-
 κρίνεσθαι ἱερέα ὑπὸ λαϊκοῦ, ἀλλ' ὑπὸ μείζονος ἀρχιερέως, καθὼς
 25 καὶ οἱ κανόνες φησὶν.

¹ Caput illud eruitur e codice Coisliniano 283, fol. 253. Invenitur etiam in codice Parisiensi 1596, p. 410-412, in codice Bibl. Bodleianae *Barocc. 185*, fol. 3vo ubi tribuitur Anastasio « patriarchae Antiocheno » in codice Londinensi *Add. 28270*, fol. 87, ubi tribuitur Anastasio « montis Sinae » ac demum in codice Coisliniano 238, fol. 181, ubi titulum habet: τοῦ ἁγιωτάτου Ἀναστασίου, πατριάρχᾳ Ἀντιοχείας, ἀπόδειξις ὅτι μέγα κ. τ. λ. Loco illius tituli, in codice 1596 legitur: ὅτι μεγάλη ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν καὶ ὅτι αἰώνιοι καὶ ἀμετάθετοι οἱ λόγοι τοῦ χριστοῦ τοῦ εἰπόντος τοῖς ἱερεῦσιν· Ὅσα ἂν δῆσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.

Περὶ τοῦ (sic) λάρνακος ¹

Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ Φιλωνος τοῦ φιλοσόφου εὖρον² τι τοιοῦτον, ὅτιπερ ἐν τῷ καιρῷ τῶν διωγμῶν³, ἐπίσκοπός τις, ἠφόρισεν πρεσβύτερον ἐκ τῆς λειτουργίας. Ἀπελθὼν οὖν ὁ πρεσβύτερος εἰς ἐτέραν χώραν⁴ διὰ τινὰ χρεῖον κατὰ συγκυρίαν ἐκρατήθη εἰς⁵ μαρτύριον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ πολλὰ βασανισθεὶς, ὑπέμεινεν καὶ ἀπεκεφαλίσθη, καὶ γέγονεν μάρτυς Χριστοῦ. Ὁ οὖν ἄρχων τῆς πόλεως χριστιανὸς ὢν, ἠδυνήθη διὰ χρημάτων, περιποιήσασθαι τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ μάρτυρος⁶. Παρελθόντος οὖν τοῦ διωγμοῦ, ἔκτισεν ἐκκλησίαν ὁ ἄρχων τῷ μάρτυρι, καὶ καταθέμενος τὸ σῶμα¹⁰ αὐτοῦ ἐν λάρνακι, ἀπέθετο αὐτὴν ἐνδον τοῦ ναοῦ, συναθροίσας τὴν τε χώραν πᾶσαν καὶ τὸν ἐπίσκοπον, βουλόμενος (fol. 253) ποιῆσαι τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ, καὶ ὡς μόνον ἤρξατο ὁ ἐπίσκοπος τοῦ λυχνικοῦ εἰπὼν τὸ εἰρήνη πᾶσιν, ἤρξατο ἡ λάρναξ περιπατεῖν ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ ἐξῆλθεν τοῦ ἱερατίου καὶ τοῦ ναοῦ. Φόβος οὖν¹⁵ καὶ τρόμος ἔλαβε πάντας, καὶ ἐνέγκαντες σχοινία⁶, εἵλκυσεν ὁ λαὸς πάλιν τὴν λάρνακα ἔσω, ἐν τῷ τόπῳ αὐτῆς, καὶ δόντος ἐκ δευτέρου τὴν εἰρήνην τοῦ ἐπισκόπου⁷, ὁμοίως ἡ λάρναξ ὑπεξῆλθε τοῦ ναοῦ. Ἦρξατο οὖν ὁ ἄρχων καὶ ὅλος ὁ οἶκος αὐτοῦ θρηνεῖν ἔσχατως καὶ ἐξομολογῆσθαι τῷ θεῷ, νομίσαντες²⁰ ὅτι διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν οὐ καταδέχεται ὁ μάρτυς οἰκῆσαι ἐν τῷ ναῷ αὐτῶν⁸.

¹ Titulus ille invenitur tantum in Cod. Coisl. 283.

² εὖρων 283.

³ τοῦ διωγμοῦ 238.

⁴ Hoc est initium capitis in codice 1596: ὄντως παράδοξον καὶ φρίκης γέμον κεφάλαιον ἀνίγων ἐν ἱστορίᾳ τινί. Κληρικὸς γάρ τις φησι πρεσβύτερος ἀφωρίσθη τῆς λειτουργίας πρὸς ἡμέρας ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἔτι τοῦ διωγμοῦ τῶν (p. 411) ἐκκλησιῶν ὑπάρχοντος. Ἀπελθόντες δὲ τοῦ πρεσβυτέρου εἰς ἐτέραν χώραν.

⁵ ἠδυνήθη διὰ χρημάτων κτῆσθαι παρὰ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Σατανᾶ τὸ λείψανον τοῦ μάρτυρος (Cod. 1596). Codex ille 1596 praebebat liberam quamdam paraphrasim illius capitis. Pauca ex illo tantum sunt afferenda.

⁶ ἤρξατο ἡ λάρναξ τοῦ μάρτυρος περιπατεῖν ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ ἐξελθοῦσα ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἔμεινεν ἀκίνητος. Ἰδὼν οὖν ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ λαός, καὶ ὁ πρωτεύων, ἤρξαντο μεγάλη τῇ φωνῇ βοᾶν τὸ κύριε ἐλῆyson. Ἀγαγόντες οὖν σχοινία. (1596).

⁷ εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, καὶ προσφονήσαντος τοῦ ἀρχιδιακόνου τοῦ κυρίου διεθώμεν (1596).

⁸ οὐκ ἐτι μέντοι ἐτόλμησαν ἄφασθαι τῆς λάρνακος (1596).

Καταλαβούσης οὖν τῆς νυκτός, ἐπέστη ὁ ἅγιος μάρτυς τῷ ἐπισκόπῳ, λέγων· Ποίησον ἀγάπην καὶ κοπίασον εἰς τὴν δεῖνα τὴν πόλιν¹ πρὸς τὸν ἐπίσκοπόν μου καὶ ποίησον αὐτὸν λῦσαι με ἐκ τοῦ ἐπιτιμίου, ὅτι ἠφόρισέ με τῆς λειτουργείας, καὶ οὐ δύναμαι
 5 συλλειτουργῆσαι ὑμῖν, καὶ τὸν μὲν στέφανον τοῦ μαρτυρίου ἔλαβον, τὸ δὲ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἑθεασάμην, διὰ τὸ εἶναι με ὑπὸ ἀφορισμόν. Καὶ μὴ δόξης σοι, μηδὲ ἐπιχειρήσης λῦσαι με, ὅτι εἰ μὴ ὁ δῆσας με λύσῃ με, οὔτε συλλειτουργῆσαι ὑμῖν δύναμαι, οὔτε τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἰδέσθαι², αὐτὸς γὰρ εἶπεν
 10 τοῖς ἱερεῦσιν· ὅτι ὅσα δῆσετε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσονται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς³. Λαβὼν οὖν ὁ ἐπίσκοπος μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἄρχοντα καὶ κληρικούς τινας, ἐπορεύθη πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, καὶ διηγήσατο αὐτῷ τὰ κατὰ τὸν ἅγιον μάρτυρα καὶ τὰ τῆς ὀπτασίας (fol. 254 r°). Ἀναστὰς οὖν ὁρομαίως ἠκολούθησεν αὐτοῖς, καὶ
 15 ἔλθων προσεκύνησεν τῷ ἁγίῳ μάρτυρι, καὶ εἶπεν· Ὁ Χριστὸς ὁ δεσμεύσας σε διὰ τῆς ἐμῆς ταπεινώσεως, λύσει σε διὰ τῆς τοῦ αἵματός σου ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκχύσεως. Εἴσελθε καὶ λειτούργησαι σὺν ἡμῖν⁴. Καὶ εἰzeneγκάντων αὐτῶν τὴν λάρνακα ἐν τῷ ἱερατίῳ ἐτέλεσαν τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ οὐκέτι ἐκινήθη ἐκ τοῦ τόπου
 20 αὐτῆς.

Codex ille 1596 addit: Εἰ μὲν οὖν ἅγιοι ἄγγελοι κατὰ τὸν λόγον τοῦ μάρτυρος οὐ δύνανται λῦσαι τὰ ὑπὸ τῶν ἱερέων δεσμούμενα, τί εἴπω; ὁρῶ νῦν ἄνδρας λαϊκοὺς ἀμαρτίαις βεβυθισμένους, ἀκυροῦντας τὰ ἱερά, καὶ δεσπότας πάσης ἱερωσύνης
 25 καταστήσαντας ἑαυτοὺς, οὔτε κατ' ἐπιτροπὴν θεοῦ, οὔτε βασιλέως, οὔτε συνόδου, οὔτε κανόνων, εἰς τοῦτο ἐλθόντας.

¹ ἕως τῆςδε τῆς πόλεως (1596).

² οὐδὲ ἄγγελος ἰσχύει λῦσαι με (1596).

³ Matth. XVI, 19.

⁴ Ἀπελθόντες οὖν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τοῦ μάρτυρος, καὶ λαβόντες ἀπόλυσιν, ἦλθον καὶ ὑπανέγνωσαν αὐτῷ τὸ πιττάκιον τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ ἔμπροσθεν τῆς λάρνακος, περιέχον οὕτως· Λίγει σοι ὁ χριστὸς δι' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ ἐπισκόπου σου, δι' εὐχῶν τῆς καλῆς σου ὁμολογίας καὶ ἀθλήσεως, λέλυσαι τοῦ ἀφορισμοῦ, λειτούργησον ὡς πρεσβύτερος (1596).

LV.

Περὶ ἱεροσύνης¹ καὶ τοῦ μὴ ἀνακρίνεσθαι ἱερέα ὑπὸ λαϊκοῦ.

Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ὅσιος καὶ σημειοφόρος πατὴρ ἡμῶν Ἀναστάσιος ὁ τοῦ Σινᾶ ὄρους, διηγήσιν ξένην καὶ παράδοξον λέγων οὕτως· ὅτι παραγενόμενος ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας, πρὸς τὸ ὄρος τοῦ Λιβάνου κατέναντι τοῦ Γαυθισῶν, ἄξιον μνήμης παρὰ τῶν 5 αὐτόθεν γερόντων ἀκήκοα πρᾶγμα.

Πρεσβύτερός τις ἦν ἐνταῦθ᾽ αὖ φησι πρὸ τούτων τῶν δύο χρόνων τελευτήσας, πρὸς τοῦτον ἄνθρωπός τις ἦλθεν ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν, κατασπεύδων αὐτὸν ἀναστῆναι καὶ βαπτίσειν τὸ τέκνον αὐτοῦ ὑπομάζιον ὄντα καὶ ἰδὼν² ἐξαίφνης μέλλον ἀποθνήσκειν³. Ἀνα- 10 στάς οὖν ἐκ τῆς κλίνης αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος, εὐθέως ἤρξατο λέγειν τὴν εὐχὴν τοῦ βαπτίσματος, ἐν ᾧ οὖν ἡτοιμάζον τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ἅγιον ἔλαιον, τοῦ πρεσβυτέρου (fol. 85 v°) τῆς εὐχῆς μὴ ἀμελοῦντος, ἐν τῷ μεταξὺ ἐτελεύτησεν τὸ παιδίον πρὸ τοῦ βαπτισθῆναι, καὶ λαβὼν ὁ πρεσβύτερος τὸ αὐτὸ παιδίον τέθηκεν 15 αὐτὸ ἔμπροσθεν τοῦ βαπτιστηρίου λέγων· Σοὶ τῷ συνδούλῳ μου ἀγγέλω λέγω· ἐξ ἐκείνης τῆς ἐξουσίας ἧς δέδωκεν ἡμῖν τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Χριστὸς δῆσαι καὶ λύσαι ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ἀπόδος τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου τούτου ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἄχρις οὗ βαπτισθῇ, οὐ γὰρ ἀπετράπης ἀβάπτιστον λαβεῖν αὐτό, οἶδεν γάρ 20 ὁ δεσπότης σου τε καὶ ἐμοῦ ὅτι οὐκ ἡμέλησα, ἀλλ' ἡνίκα διυπνίσθην εὐθέως ἤρξάμην τῆς εὐχῆς τοῦ βαπτίσματος. Ταῦτα τοῦ πρεσβυτέρου πρὸς τὸν ἄγγελον εἰρηκότως, ἀνέστη τὸ παιδίον, καὶ βαπτισθεὶς πάλιν εὐθέως κεκοίμηται ἐν κυρίῳ. Ἐγὼ δὲ ἀκούσας τοῦτο δίκαιον ἡγησάμην μὴ σιγῇ παραπέμψαι· ἀλλὰ γραφῇ 25 παραδοῦναι, πρὸς δόξαν μὲν καὶ τιμὴν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡφέλειαν δὲ τῶν ἀκουόντων. Μηδεις τοίνυν διακρίνετο ἱερέα θεοῦ καὶ σφάλματί τινι ἰδὼν αὐτόν

¹ Quae sequuntur (LV ad LVII) desumuntur e Codice Londinensi *Brit. Mus.* add. 28, 270, fol. 85 r°-90 r°.

² Lege ἴδω.

³ Lege ἀποθνήσκειν.

περιπεσόντα. Εἰ γὰρ παρὰ ἀγγέλοις ἰσχύι¹ ὁ λόγος καὶ ὁ δεσμός τοῦ ἱερέως, πόσω γε μᾶλλον παρὰ ἀνθρώποις.

LVI.

περὶ πίστεως εἰλικρινοῦς.

Διηγήσατο ἡμῖν ὁ αὐτὸς ὅσιος καὶ (fol. 86 r°) μέγας ἐν ἀσκηταῖς Ἀναστάσιος, καὶ τοῦτο ὅπερ μέλλω λέγειν παράδοξον
 5 θαῦμα· ὅτι Ἰσίδωρος ὁ σχολαστικός πρὸ τριῶν τελευτήσας χρό-
 νων διηγήσατό μοι, ὅτι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀνθρωπὸς τις εἶχεν ἐν
 τῷ μετόπῳ αὐτοῦ χορδύλην συγγεννηθεῖσαν αὐτῷ, ἔχουσιν μέ-
 γεθος μήλου τελείου. Ἔθος οὖν εἶχεν ἔφη καὶ καθ' ὅτι μετελάμ-
 βανεν τῶν ἁγίων μυστηρίων ἐσφράγιζεν τὴν αὐτὴν χορδύλην
 10 τοῦ πορώματος ἐκ τοῦ ἁγίου αἵματος. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν
 ἦλθεν ἐμμεσέμβρω παρημέρη (sic) κοινωνῆσαι εἰς τὴν ἁγίαν θεο-
 τόκον τὰ θεωνᾶ. Ἐξ ἐνεργείας οὖν διαβολικῆς παρακύψας διὰ
 τῆς ὁπῆς τῆς θύρας, ὁρᾷ τὸν παραμονάριον ἔσω εἰς τὸ κειμη-
 λιάρχιον συγγινόμενον γυναικί. Καὶ ὑποχωρήσας μικρὸν πόρρω-
 15 θεν, ὡς ἶδεν τὴν γυναῖκα ἀναχωρήσασαν, μηδὲν διακριθῆς² ἢ
 ὑποσταλῆς ἐλογίσσατο λέγων ἐν ἑαυτῷ· ὅτι καὶ τάχα καὶ ἡμαρ-
 τεν ὁ παραμονάριος, ἀλλὰ πάντως αὔριον μετανοῆσαι ἔχει καὶ
 σώζεται, καὶ οὐκ ἔστιν ἐμὸν κρῖναι αὐτὸν ἄχρις οὗ ὁ θεὸς κρίνει
 αὐτόν, πλὴν ἐγὼ οὕτως πιστεύω ὅτι οὐκ ἀπὸ χειρὸς ἀνθρώπων,
 20 ἀλλὰ διὰ χειρῶν ἁγίων ἀγγέλων τὰ ἅγια μυστήρια ἡμῖν μεταδί-
 δονται, πορεύσομαι οὖν ἀσκανδαλίστως, καὶ τῶν θείων (fol. 86 v°)
 μυστηρίων μέτοχος γενήσομαι. Ταῦτα εἰπὼν καθ' ἑαυτὸν προ-
 σῆλθεν ἐπὶ τῇ μεταλήψει, καὶ ὡς μόνον ἤνοιξεν τὸ στόμα αὐτοῦ
 καὶ εἶπεν τὸ Ἀμήν, εὐθέως ἢ ἐν τῷ μετόπῳ αὐτοῦ χορδύλη ἰάθη
 25 καὶ ἀφανῆς ἐγένετο. Ἐσθανθῆς³ οὖν τῆς γενομένης αὐτῷ ἰάσεως

¹ Lege ἰσχύει.

² Lege διακριθεὶς. Sic infra.

³ Lege θαυμασθείς.

τὴν δύναμιν ὁ ἄνθρωπος, ἤρξατο δοξάζειν τὸν φιλόανθρωπον καὶ εὐσπλαγχνον Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν θεὸν ἡμῶν¹.

LVII.

τοῦ αὐτοῦ (id est: Ἀναστασίου τοῦ Σινᾶ ὅρους²)
ἕτερον παρόμοιον.

Διηγῆσατο ἡμῖν³ τις πρεσβύτερος ὀνόματι Πέτρος ἐλθὼν ἀπὸ 5
Ῥώμης περὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Πάπα (fol. 89 r°) Γρηγορίου τῆς αὐ-
τῆς πόλεως. Ὅτι γενόμενος ὁ αἰοίδιμος οὗτος ἀνὴρ πάπας ἐν τῇ
Ῥώμῃ· ἔκτισεν μοναστήριον ἀνδρῶν μέγα πάνυ καὶ θαυμαστόν·
καὶ ἔδωκεν ἐντολάς, ἵνα μηδεὶς τῶν μοναχῶν ἔχη τί ποτε ἴδιον
μηδὲ καὶ ἕως ὀβολοῦ ἐνός. Ἀδελφός οὖν τις ἐκ τοῦ μοναστηρίου 10
εἶχεν κατὰ σάρκα ἀδελφὸν κοσμικόν, καὶ ᾗτησεν αὐτὸν λέγων·
ὄντως ἀδελφε ὑποκάμισον οὐκ ἔχω ἀλλὰ ποιήσον ἀγάπην διὰ τὸν
κύριον καὶ ἀγόρασόν μου. Λέγει αὐτῷ ὁ κοσμικός αὐτοῦ ἀδελφός·
ἰδοὺ τρία νομίσματα, λαβὲ αὐτὰ καὶ ἀγόρασέ σοι οἶον θέλεις.
Λαβὼν οὖν ὁ μοναχὸς τὰ τρία νομίσματα⁴ παρὰ τοῦ κοσμικοῦ 15
ἀδελφοῦ αὐτοῦ εἶχεν αὐτὰ παρ' ἑαυτῷ. Ὅθεν μετὰ ταῦτα ἰδὼν
αὐτὸν ἄλλος ἀδελφός ἐκ τοῦ μοναστηρίου ἔχοντα γ' νομίσματα
ἀπελθὼν ἀπήγγειλεν τῷ ἡγουμένῳ, ὁ δὲ ἡγούμενος ἀπήγγειλεν
τῷ πάπα, καὶ μαθὼν ταῦτα ὁ ἐν ἀγίοις Γρηγόριος ὁ πάπας ἀφώ-
ρισεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀγίας κοινωνίας ὡς παραλύσαντα τὰς πα- 20
ραδόσεις καὶ τοὺς κανόνους τοῦ μοναστηρίου. Μετὰ δὲ ὀλίγον
χρόνον τελευτᾷ ὁ ἀδελφός ἀφωρισμένος, μὴ μαθόντος τοῦτο τοῦ
πάπα. Μετὰ οὖν δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἀπελθὼν ὁ ἡγούμενος ἀπήγ-

¹ Hic inveniuntur: 1o) περὶ τοῦ φαρμακοῦ πρεσβυτέρου καὶ τῆς θείας κοινωνίας..... Τραχία δὲ χωρίον ἐστὶν ὡς ἀπὸ 10 σημείων Κωνσταντίας (supra XLIX), 2o) τοῦ ἀγίου Ἀναστασίου τοῦ Σινᾶ ὅρους ἀπόδειξις, ὅτι μέγα καὶ ἀγγελικόν..... ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ Φίλωνος τοῦ φιλοσόφου (fol. 87 v°) εὑρον τί τοιοῦτον (supra LIV).

² Nam praecedens narratio (ἀπόδειξις ὅτι μέγα καὶ ἀγγελικόν...) illi Anastasio tribuitur.

³ Moschus, c. 192. Migne P. G. t. LXXXVII, pars 3^a col. 3071. Cf. P. L. LXXV, col. 106. Sancti Gregorii vita, auctore Ioanne diacono. Vita illa scripta fuit post annum 872. Cf. ibidem, col. 39.

⁴ Hic adest lacuna in textu graeco edito, sed non in textu latino.

γείλεν αὐτῷ· ὅτι ὅδε ὁ ἀδελφὸς ἀνεπαύη· ὁ δὲ ἀκούσας (fol. 89 v°) ταῦτα οὐ μετρίως ἐλυπήθη, ὅτι οὐκ ἔλυσεν αὐτόν τοῦ ἀφορισμοῦ πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν αὐτόν τοῦ βίου, καὶ γράψας ὡς εὐχὴν ἐν πιττακίῳ δέδωκεν τῷ ἀρχιδιάκονῳ κελεύσας αὐτόν ἀπελθεῖν ἐν τῷ
5 τόπῳ, καὶ ἐπάνω τοῦ τάφου τοῦ ἀδελφοῦ ἀναγνῶναι αὐτήν. Ἦν δὲ τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ πιττακίῳ οὕτως· Λέλυται τοῦ ἀφορισμοῦ ὁ τελευτήσας ἀδελφός¹.

Ἀπελθὼν οὖν ὁ ἀρχιδιάκονος ἐπάνω τοῦ τάφου τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ ἀνέγνω τὸ πιττάκιον τὸ ἔχον τὴν εὐχὴν. Καὶ
10 τῇ αὐτῇ νυκτὶ θεωρεῖ ὁ ἡγούμενος τὸν ἀποθανόντα ἀδελφὸν καὶ λέγει αὐτῷ·² Ὅντως οὐκ ἐτελεύτησας σὺ ἀδελφέ; ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· ναί, πάτερ τίμιε. Καὶ πάλιν ἐπερώτησας αὐτόν λέγων· καὶ ποῦ ἦς ἕως τῆς σήμερον; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· ὄντως
πάτερ εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ἕως τῆς χθὲς τίς δὲ τῆς³ ὥρας οὐκ
15 ἀπελύθη ἐξ αὐτῆς. Ἐγνώσθη οὖν πᾶσιν ὅτι ἐν οἷᾳ ὥρᾳ ἀρχιδιάκων τὴν εὐχὴν εἶπεν ἐπάνω τοῦ τάφου αὐτοῦ, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐλύθη καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ, καὶ ἡλευθερώθη τοῦ κατακρίματος ἡ ψυχὴ αὐτοῦ⁴. Καὶ ἔδωκαν ἅπαντες αἶνον καὶ δόξαν τῷ φιλανθρώπῳ καὶ ἀγαθῷ θεῷ ἡμῶν, τῷ τοιαύτην χάριν καὶ ἐξουσίαν
20 δόντι τοῖς ἀνθρώποις, τοῖς εἰλικρινῶς καὶ ὁλοφύχως (fol. 90 r°) φοβουμένοις καὶ ἀγαπῶσιν αὐτόν⁵.

¹ Textus ille praestare videtur textum editum.

² Hic adest lacuna in textu graeco edito sed non in textu latino.

³ τῆς δὲ τῆς = tali.

⁴ Quae sequuntur desunt in textu edito.

⁵ Veniunt deinde in hoc codice 1°) historia quaedam: « alius pater nobis narrabat... » 2°) historia Ephraemi et cuiusdam stylitae (cf. Moschus c. XXXVI) etc.

Appendice

LVIII.

Μοναχός τις ¹ Ἀντιοχεὺς εὐλαβὴς γενόμενος, τοῦ μοναστηρίου τῶν Ἰουστινιανοῦ ², ἀπῆλθεν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους εὐξασθαι. Καὶ ἐν τῷ χρονίσαι αὐτὸν ἐκεῖ, ἐλείφθη ἀναλώματος, καὶ ἀπορῶν τί ποιήσει, ἐκάθητο ἐν τινι ἀγιάσματι θλιβόμενος περὶ τούτου. Καὶ κατενεχθεὶς, ἀπενύσταξε μικρὸν, καὶ βλέπει τὸν Ἰν λέγοντα ⁵ αὐτῷ· Ἀπελθε πρὸς τὸν οἰκονόμον τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως καὶ εἶπε αὐτῷ· ὅτι ὁ Ἰς ἔπεμφέ με πρὸς σε, δός μοι ἐν νόμισμα καὶ ποιῶ σοι ἰδιόχειρον, καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ Ἰς δίδωμί ³ σοι αὐτό. Καὶ ἐξυπνισθεὶς ὁ μοναχός καὶ εὐξάμενος ἐπίστευσε τῷ λόγῳ, καὶ ἀπελθὼν εὗρίσκει τὸν οἰκονόμον, καὶ εἶπεν αὐτῷ καθὼς ἐκελεύ- ¹⁰ σθη. Ὁ δὲ εἶπε· Καὶ ποτὲ ἔρχεται ὁ Ἰς, καὶ παρέχει μοι τὸ νόμισμα; Εἶπε δὲ ὁ μοναχός· Ἐγὼ ὡς ἤκουσα εἶπον ὑμῖν, λοιπὸν ὡς κελεύεις ποιήσον. Τότε λέγει ὁ οἰκονόμος· Ποίησον τὸ ἰδιόχειρόν σου· (p. 498) καὶ καθίσας ὁ μοναχός ἔγραψεν οὕτως· Ἐγὼ Ἰωάννης μοναχός ὁρμώμενος ἀπὸ Ἀντιοχείας τῆς Συρίας, ὁμο- ¹⁵ λογῷ εἰληφέναι παρ' ὑμῶν Στεφάνου τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου καὶ οἰκονόμου τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, χρειᾶς μοι γενομένης, νόμισμα ἐν. Καὶ πρὸς ἀσφαλείαν σου ἐποίησα τὸ ἰδιόχειρον τοῦτο, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κύριος Ἰς δώσει σοι αὐτό. Καὶ λαβὼν τὸ νόμισμα ἀνεχώρησε. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ²⁰ βλέπει ὁ οἰκονόμος, ἐν ὁράματί τινα λέγοντα αὐτῷ· Λαβὲ τὸ νόμισμα καὶ δός τὸ ἰδιόχειρον τοῦ μοναχοῦ. Ὡς δὲ φησιν ἐδυσχέraitε λέγων, ἐκεῖνος εἶπεν· Ἰς ἔρχεται καὶ φέρει αὐτό. Πάλιν λέγει αὐτῷ· Ἐγὼ εἰμι Ἰς, δέξαι τὸ νόμισμα, καὶ δός τὴν ὁμο-

¹ E codice 1596, p. 497, 498. Cf. Bedjan, *Paradisus Patrum*, Paris 1897, p. 986.

² Iuxta versionem syriacam: ܐܡܪܝܬܐ, ܝܚܪܬܐ, ܝܚܪܬܐ ܕܥܝܠܐ.

³ Lege δώσει, ut infra.

λογίαν, μὴ πλέον τί θέλεις λαβεῖν; ἰδοὺ τὸ σόν. Καὶ ἐξυπνισθεὶς
 ἔντρομος καὶ θαυμάσας, ἔπεμψε πρὸς τὸν μοναχὸν ἀνθρώπους
 λέγων· βλέπετε ὅπου δ' ἂν εὑρητε αὐτόν, ἀγάγετέ μοι. Οἱ δὲ
 ἐξελθόντες, εὔρον καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Δεῦρο καλεῖ σε ὁ οἰκονό-
 5 μος. Ὁ δὲ φοβηθεὶς, λέγει ἐν ἑαυτῷ· πάντως μετέγνωκε καὶ
 θέλει λαβεῖν τὸ νόμισμα, καὶ ἀπήρχετο δειλιῶν. Ὁ δὲ ἰδὼν
 αὐτόν, λέγει αὐτῷ· Ὁντως, κύρι ἀββᾶ, παρ' ἐμοὶ ἀρίστησον σή-
 μερον. Ὁ δὲ πλέον ἐδειλίασε διὰ τὸ νόμισμα ὡς μέλλων ἀπο-
 διδόναι αὐτό. Ἐν δὲ τῷ ἀρίστῳ λέγει ὁ οἰκονόμος· Κύρι ἀββᾶ,
 10 λαβὲ καὶ ἄλλα ὅσα θέλεις ὀλοκότινα καὶ ποιήσόν μοι γραμμα-
 τεῖον. Ὁ δὲ εἶπε· Συγχώρησόν μοι, ἄλλο οὐ χρήζω, ἀρκεῖ μοι.
 Τούτῳ δὲ εἰπὼν τὸ ὄραμα, παρεκάλει λέγων· Λαβὲ δέκα λίτρας
 καὶ ποιήσόν μοι ἰδιόχειρόν σου. Ὁ δὲ μοναχὸς εἶπεν αὐτῷ· Ὁντως
 οὐ κρατεῖς μου ἄλλο γραμματεῖον, οὐδὲ γὰρ εἶπέ μοι ὁ κύριος λα-
 15 βεῖν περισσόν, εἰ δὲ ὅλως πιστεύεις τῷ Χριστῷ, πολλοὶ εἰσὶν οἱ
 ποιοῦντές σοι ἰσοδύναμον γραμματεῖον. — Καὶ ἐθαύμασαν πάντες
 οἱ ἀκούσαντες τὰς τοῦ θεοῦ ἀψευδεῖς ἐπαγγελίας.

LIX.

Γέγονέ τις ¹ ἐν τῇ ἀγίᾳ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν πόλει (p. 553)
 ἀρχιεπίσκοπος ὀνόματι Ἀμῶς ². Ἦν δὲ οὗτος, κατ' ἐνέργειαν τοῦ
 20 Σατανᾶ, μισομόναχος τοιοῦτος, ὡς οὐκ ἂν τις εἴποι ἕτερον. Ἦν
 δὲ καὶ αὐτὸς τοῦ ἀγίου σχήματος, εἰ καὶ ἀναξίως ἦν τοῦτο
 φορῶν. Κατὰ δὲ συγχώρησιν θεοῦ περιέπεσέ τις μοναχὸς εἰς πει-
 ρασμόν, καὶ μαθὼν τοῦτο ὁ αὐτὸς ἀρχιεπίσκοπος, ὁ ὄντως ἀνά-
 ξιος καὶ τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος, φέρει τὸν
 25 μοναχόν, καὶ ὅπερ ἔπρεπε, τῇ διδασκαλίᾳ τὸν ἀσθενῆ περιποιή-
 σασθαι, τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, ἀλλ' ἐκδύσας αὐτόν τὸ ἀγγελικόν
 σχῆμα ὁ περιεβέβλητο ἐνέγκας χοῖρον, πάντων θεωρούντων, ἐνέ-

¹ E codice 1596, p. 552, 553. Illud caput iam vulgavimus in *Revue de l'Orient Chrétien* 1903, p. 92-93.

² Patriarcha a 593 ad 601. Cf. Moschus, cap. CXLIX. In hoc codice 1596 p. 589 caput ille CXLIX narratur non de Ἀμῶς sed de Ἡλία, patriarcha a 493.

δυσεν αὐτόν τὸ ἐνδυμα τοῦ μοναχοῦ, καὶ ἀπέλυσε μέσον τῆς πόλεως, τὸν δὲ μοναχὸν τύψας οὐ μικρῶς, ἀπέλυσε καὶ αὐτόν. Τῇ δὲ αὐτῇ νυκτί, φαίνεται αὐτῷ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς ἐπαπειλούμενος καὶ λέγων αὐτῷ· Τί οὕτως ἐποίησας ἀτιμάσας τὸ σχῆμά μου, ὦ ἄνθρωπε; μέλλω δίκην ποιεῖν μετὰ σοῦ τῇ ⁵ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ. Τοῦ δὲ διυπνισθέντος μετὰ φόβου, ἄρχεται κτίζειν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου ἔξω τῆς πόλεως, κατέναντι τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Στεφάνου κατὰ ἀνατολάς, κλαίων ἐπὶ τῷ ἀτόπῳ τοῦ πράγματος οὗ ἦν ποιήσας. Καὶ τελειώσαντος αὐτοῦ τὸν ναὸν καὶ κατα- ¹⁰ κοσμήσαντος κατὰ πάντα τρόπον, ἐδέετο τυχεῖν συγχωρήσεως ὧν ἤμαρτεν, ἐπιραίνεται δὲ αὐτῷ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἐκ δευτέρου λέγων· ἀλήθειαν λέγω, εἰ καὶ ἄλλους πέντε ναοὺς κτίσεις μοι οὗ ἔκτισας μείζονας, οὐ μὴ συγχωρηθῇ ἡ ἁμαρτία, ἀλλὰ δίκην ποιήσω μετὰ σοῦ ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Παρελθόντος ¹⁵ δὲ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τὸν ἀνθρώπινον βίον, καὶ ἤδη τοῦ πράγματος προγινωσθέντος, οἱ τότε πατέρες ἔκριναν τοῦ ἐξαλειφθῆναι τὸ αὐτοῦ ὄνομα ἐκ τῶν διπτύχων τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, ὃ καὶ ἐποίησαν.

Noms propres qui figurent dans les récits des deux Anastase.

Les chiffres renvoient aux chapitres (cf. *Oriens Christ.* Juillet 1902).

'Αβράμιος, ὁ πρωτοπρεσβύτερος. 19.	Δαμασκός. 43, 44. 53.
'Αδάμ. 52.	Δανιήλ ('Ιουδαῖος). 50.
Αἰθίοψς. 40.	Δημήτριος, ὁ ἀρχίατρος. 14.
'Αἰλῆ. 12, 19.	Διόσπολις. 45.
'Αλεξάνδρεια. 51.	
'Αμκθούς (Κύπρου). 51.	'Ελισσαῖος, 'Αρμένιος διακονητής. 37.
'Αμὼς ἀρχιεπίσκοπος. 59.	„ προφητής. 41.
'Αναστάσιος, ὁ ἡγούμενος. 34.	'Ελληνοί. 54.
„ ταπεινὸς μοναχός. titulus.	'Επιφάνιος, ὁ ἐγκλειστός. 21.
cf. 13, 15.	'Ερημος (ἡ καθ' ἡμέρας). 4, 18, 45.
„ ταπεινὸς ἐλάχιστος μοναχός.	'Ερυθρὰ θάλασσα. 35.
42.	Εὐστάθιος. 8.
„ τοῦ Σινᾶ ὄρους. 54, 55, 56.	
'Ανάστασις (ἡ ἀγία). 46. 58, 59.	Ζαχάριος (πατριάρχης). 47.
'Αντιόχεια. 5. 3. 58.	
'Αντώνιος. 35.	'Ηλίας. 1, 41.
'Αραβες. 38.	
'Αρανδουλᾶν. 30.	Θαλάσσιος, 40.
'Αρμένιος. 31, 37, 38, 45.	Θεόδοσιος. 20.
'Αρχάδιος (ἀρχιεπίσκοπος). 49.	Θεόδωρος (μάρτυς). 44.
'Αρσελάου (τά). 8, 9, 15, 16.	Θεοτόκος (ἡ ἀγία). 9, 33.
'Αφρικῆ. 40.	Θεωνᾶ. 56.
Βαβυλών (le Caire). 8, 20, 48.	'Ιεροσόλυμα. 43. 44. 46.
Βίτος (ἡ ἀγία). 31, 41.	'Ιουδαῖοι. 38, 50. 53.
Βηλῆμ (ἡ ἔρημος τοῦ). 26.	'Ιουστινιανός. 58.
	'Ισίδωρος σχολαστικός. 56.
Γαυθισά (τά). 55.	'Ιωάννης (ἀββᾶς). 4.
Γεώργιος 'Αρσελαΐτης. 9, 10, 11, 12.	„ ὁ βαπτιστής. 41.
„ ὁ Γαδμηήτης. 29.	„ Βωστρινός. 53.
„ ὁ Δραάμ. 26.	„ (ἐπίσκοπος). 51.
„ ὁ ἐπίσκοπος. 32.	„ (ἡγούμενος). 5, 6, 32, 34,
Γουδδά (ἔρημος τοῦ). 6, 31.	35, 39.
Γρηγόριος ('Αρμένιος). 45.	„ (μυθηγῆς 'Αναστασίου ἐλαχί-
„ πάπας. 57.	στου μοναχοῦ). 45.

- Ἰωάννης (ὁ Ρωμῆος). 15.
 ,, ὁ Σαβαΐτης. 6, 14, 15, 17.
- Καρσατίας. 44.
 Καρταγένη. 40.
 Κόνων ὁ Κίλιξ. 35.
 Κορνίλιος. 51.
 Κορυφή (ἡ ἀγία). 1, 2, 3, 34, 36, 37.
 38, 41.
 Κοσμάς ὁ Ἀρμένιος. 31.
 Κράνιον (τὸ ἅγιον). 17, 46.
 Κυπρίων νῆσος. 49, 50, 51.
 Κυριακός (ἁββάς). 13.
 Κωνσταντίας (Κύπρου). 49, 50.
 Κωνσταντῖνος. 46.
 Κωνσταντινούπολις. 5.
- Λαοδικεῖα. 55.
 Λίβανος. 55.
 Λώτ. 25.
- Μαλωχά. 13, 14.
 Μαρία. 53.
 Μαρτύριος. 6, 34, 35.
 Ματθαῖος. 30.
 Μαυριανὸς ὁ στρατηγός. 20.
 Μαυρίκιος. 29.
 Μετμόρ. 25.
 Μιχαήλ ὁ Ἰβήρος. 8.
 Μόδεστος (πατριάρχης). 46, 47.
 Μουνδύρ. 24.
 Μωϋσῆς. 1, 7, 32, 34.
 Νικητὰς ὁ πατρίκιος. 40.
- Ὀρέντιος ὁ καυσόχειρ. 18, 19.
 Ὅρος (τὸ ἅγιον). 1, 5, 13, 29, 36, 38,
 39, 41.
- Παλαιστίνη. 9.
 Πατριχία τις. 18.
 Πέτρος (ὁ ἅγιος). 39, 51.
 ,, πρεσβύτερος. 57.
- Ῥαέτων (μοναστήριος τοῦ). 43.
 Ῥαιτοῦ. 23.
 Ῥώμη. 39, 57.
- Σαρακηνοί. 10, 12, 23, 24, 25, 26,
 41, 44.
 Σέργιος (ὁ ἐπίσκοπος). 19.
 Σιδῶν. 22, 23.
 Σινῆ. 1, 41.
 Στέφανος ὁ βυζάντιος. 20.
 ,, ὁ ἐπιστάτης. 13.
 ,, ὁ Καππάδοκος. 6.
 ,, ὁ Κυπρίοτης. 28.
 ,, οἰκονόμος. 58.
- Στρατήγιος ὁ ἐγκλείστος. 5, 6.
 Συρία. 53, 58.
- Τουρβᾶν. 5.
 Τριαχίδες (seu Τριαχιά). 49.
- Φίλιππος. 51.
 Φίλων φιλόσοφος. 54.
 Φωκίας. 29.

